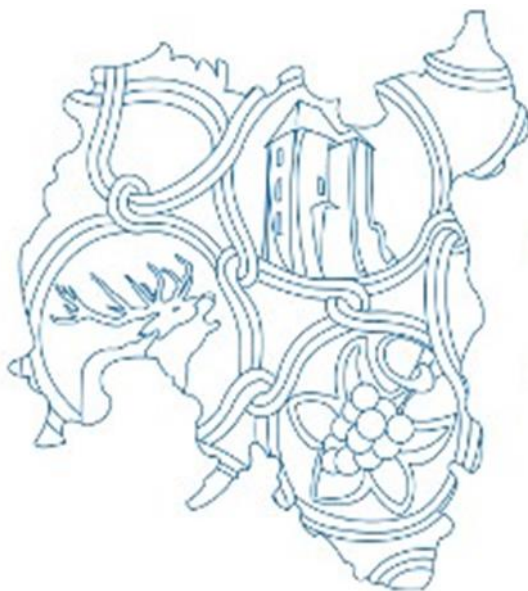

A DOMBÓVÁRI KISTÉRSÉG FEJLESZTÉSI PROGRAMJA
2014-2020

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

Készítette:

A Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából
a **HOZAM 2001 Vidékfejlesztő és Gazdasági Szolgáltató Kft.**

Szekszárd, 2013. november 25.

Tartalomjegyzék

1.	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	5
2.	MÓDSZERTAN BEMUTATÁSA, FORRÁSOK.....	5
2.1	A releváns fejlesztési dokumentumok vázlatos bemutatása	5
2.1.1	Országos szint	5
2.1.2	Megyei/regionális szint.....	11
2.1.3	Kistérségi/Térségi szint	25
2.2	A részprogram és a releváns fejlesztési dokumentumainak összefüggései	25
3.	Tolna megyei helyzetelemzés	25
3.1	Földrajz, demográfia	25
3.2	Gazdaság	26
3.2.1.	Vállalkozások, vállalkozásfejlesztés	26
3.2.2.	Mezőgazdaság	27
3.2.3.	Ipar.....	27
3.2.4.	Szolgáltatások.....	27
3.2.5.	Turisztika.....	28
3.3	Infrastrukturális helyzet.....	28
3.3.1.	Közlekedés	28
3.3.2.	Lakhatás és környezetvédelem	29
3.3.3.	Közműellátottság.....	29
3.3.4.	Épített környezet	29
3.4	Társadalmi helyzet	30
3.4.1.	Demográfia	30
3.4.2.	Oktatás.....	30
3.4.3.	Kultúra.....	31
3.4.4.	Közművelődés	31
3.4.5.	Testvérvárosok	31
3.4.6.	Civil szervezetek.....	31
3.4.7.	Helyi nemzetiségek.....	31

3.5	Szociális helyzet	32
3.5.1	Egészségügy.....	32
3.5.2	Szociális szolgáltatások.....	32
3.5.3	Hátrányos helyzetűek.....	32
3.5.4	Szociális gazdaság	32
3.6	Foglalkoztatási helyzet	32
3.7	Közigazgatás	33
3.7.1.	Járások.....	33
4.	KIEMELT GAZDASÁGFEJLESZTÉSI CSOMAGOK BEMUTATÁSA.....	34
F4.1	A projektcsomagok részletes bemutatása	34
4.2	A projektcsomagok tervezett kedvezményezetti körének bemutatása	55
4.3	A projektcsomagok költségigényének bemutatása	55
5.	A CSOMAGOK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA ÉPÜLÉSÉNEK BEMUTATÁSA	55
6.	PROJEKTKATASZTER	57
7.	FÜGGELÉK	63

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen dokumentum a beadás napján hatályos Fejlesztési Dokumentumom, Ágazati Operatív programok és releváns egyéb fejlesztési dokumentumok alapján készült. A dokumentum célja, hogy a Dombóvári kistérség fejlesztési elképzelései összegyűjtésre, majd a fenti fejlesztési dokumentumok alapján prioritizálva bemutatásra kerüljenek. A kistérség minden települése által átadott projektek alapján látható, hogy a térség forrásigénye a 2014-2020-as időszakban jelentősen meghaladja az indikatív keretet. A dokumentum készítői az adatszolgáltatásként kapott projektlistákon szűrést nem hajtottak végre, azokat a projektgazdák által meghatározott költségkerettel szerepeltetjük. Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a fent hivatkozott dokumentumok még nem nyerték el végleges formájukat, így a projektek besorolása jelentősen változhat (például: a kistérség települések projektjeinek jele

2. MÓDSZERTAN BEMUTATÁSA, FORRÁSOK

2.1 A releváns fejlesztési dokumentumok vázlatos bemutatása

2.1.1 Országos szint

Magyarország fejlesztési politikája 2014-2020

Fejlesztéspolitikánk elkötelezett célja, hogy húsz éven belül Magyarország Közép-Európa gazdasági és szellemi központja legyen, ahol a lakosoknak biztonságos megélhetést biztosít egy erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdaság, aminek köszönhetően a népesség fogyása megáll, sőt gyarapodásnak indul, és ahol a társadalom megerősödött közösségek egységét alkotja és ahol az életminőség egyre javul és környezeti állapotra is kellőképpen odafigyelünk.

Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy jövőképünket egy gazdaság- és társadalomstratégiai fordulatra alapozzuk, aminek legfontosabb elemei között szerepelnek az új és versenyképes munkahelyek megjelenése egy erős hazai ipar létrejöttével párhuzamosan. Ezek mellett fontos ide sorolni még az agár- és az élelmiszeripar megerősítését, mellyel bővíthet az export teljesítményünk valamint a vidéki térségek felzárkóztatása és fejlesztése is megvalósulhat. Mindez nem elegendő a fejlődéshez, ha nincs környezetbarát közlekedési infrastruktúránk, épp ezért e terület folyamatos fejlesztése elengedhetetlen egy fenntartható gazdasági növekedéshez. Mindezen területek munkaerő potenciáljának megfelelő minőségben történő biztosítása miatt fontos a magas színvonalat képviselő és széles körben elérhető oktatási rendszerünk fejlesztése is, ahol a szakemberképzés mellett az innovációs potenciálunk magas kihasználtsága a cél.

Ha mindezek az elemek egymásra épülve, egymást kiegészítve az elvárásoknak megfelelően működnek, akkor megvalósulhat a végső cél, azaz országunk regionális központtá tud válni, ami Magyarország fekvése és adottságai alapján önmagában is kézzel fogható tény. Mindennek a gazdasági fejlődésnek eredményeképp az évtizedek óta tartó negatív népesedési trend megáll és megfordul, annak minden pozitív és újabb gazdaság aktivitást serkentő hatásával együtt.

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Egy megerősödő társadalomban javításra kerülnek az esélyegyenlőségi célcsoportok kilátásai, a társadalmi rétegek közötti különbségek csökkenése követhető nyomon. Mindezen pozitív változások kapcsán kialakul egy társadalmi összetartozás és a közösségek megerősödnek, a hagyományok tisztelete, ismerete, a kulturális örökségvédelem beépül a köztudatba és értékévé válik.

Ezen ideális jövőkép elérése érdekében céljaink konkrét meghatározására van szükség. Az előzőek alapján jól elhatárolhatóan négy irányvonalat, átfogó fejlesztési célt különböztethetünk meg fejlesztéspolitikánk kapcsán:

- értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés
- népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- természeti erőforrásaink fenntartható használata, környezet védelme
- térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Ezen átfogó célok mentén kell meghatározni azokat a kisebb lépéseket, amiket meg kívánunk tenni a célkitűzéseink sikeres megvalósítása érdekében. Ezeket minél több részre bontjuk, annál részletesebben és mélyebben tudjuk kezelni az egyes problémákat, melyek a fejlődés útjában állnak.

1. cél: Gazdaságfejlesztés- gazdasági növekedés

A magyar gazdaság újra pozícionálása a cél, azaz egy versenyképes, kül- és belpiacon egyaránt erős és innovatív gazdaság kialakítása a feladat. Ehhez elengedhetetlen az ország külföldi pozíciójának visszaszerzése, exportra termelés erősítése, mindamellett, hogy a hazai értékeink fenntartható használatára alapozott belföldi termelés is előtérbe kerüljön, mivel mindezek szinergikus hatása eredményezi a foglalkoztatás bővülését és ezáltal a társadalom számára megélhetést és jó életminőséget biztosító feltételeket.

A konkrét területek, ahol az előbb felvázolt általánosságban leírt fejlesztési irányok meg kell hogy mutatkozzanak, és ahol ezeket eredményesen véghez vihetjük, azok az alábbiak:

- fejlődési potenciált hordozó ágazatok (autó és járműipar, egészségipar, gyógyszeripar, turizmus, mezőgazdaság és élelmiszeripar, vegyipar, környezetvédelem)

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- kreatív és innovatív termékfejlesztés
- geotermális lehetőségek kihasználása
- gazdasági csomópont szerepének kialakítása
- KKV-k megerősítése

Mindezekon felül szükség van a gazdasági életben jelentős szereppel bíró KKV-k számára élhetőbb és barátságosabb környezetet kialakítani, ahol a foglalkoztatás fejlesztése az elsődleges cél. Változni, erősíteni kell a kutatás, innováció területét, ki kell használni a megújuló energiában rejlő lehetőségeket, valamint egy intelligens, környezetkímélő közlekedésfejlesztést kell végrehajtani.

2. cél: Egészségfejlesztés - egészség- és sportgazdaság

Cél a gyógyító és gyógyuló Magyarország megteremtése, ahol ösztönözni kell az egészségügyi szolgáltatások és ellátás fejlesztését, ahol az egészséges életmód, kiemelten a sport és az egészséges táplálkozás fontos szerepet kap.

Konkrét területek, ahol a törekvések megmutatkoznak és eredmények érhetők el:

- egészségipar, termálturizmus erősítése
- gyógyvizek hasznosítása
- kapcsolódó belföldi turizmus erősítése
- nemzeti értékek megőrzése
- célzott turisztikai K+F+I
- alkonygazdaság erősítése

Ezekon felül meg kell jelennie a gyermekvállalást ösztönző programoknak, ehhez kapcsolódóan családbarát gyermekellátó intézményrendszert kell kialakítani. A társadalom jól létehez hozzájárulva az egészséges életmód (táplálkozás, mozgás, sport) lehetővé tételére irányuló közösségi terek biztosítása is nagyon fontos, ezek az egyes településfejlesztési törekvésekkel párhuzamosan valósulhatnak meg. Fontos még fejleszteni az egészségügyi ellátások rendszerét, nagy hangsúlyt fektetve a megelőzésre, szűrési programokra.

3. cél: Vidékfejlesztés – életképes vidék és élelmiszeripar

A vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása fontos feladat az évtizedek óta tartó vidéki népességcsökkenés után. Vonzó és élhető vidéki települések kellenek, ahol szívesen élnek

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

és jól élnek a fiatalok is, és nem vándorolnak el, hagyván a falvakat, településeket elöregedni. Ehhez fontos a vidék kezében elsődleges és szinte egyetlen értékének, az agrártermelésnek, az élelmiszertermelésnek a fejlesztése. Ezzel elősegíthető a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megtartása, megerősítése, a vidék életminőségének javítása.

Kiemelten az alábbi területeken lehet jelentős eredményeket elérni:

- fenntartható természeti erőforrásokra épülő élelmiszer ipar
- kertészet és állattenyésztés fejlesztése- foglalkoztatás nagy számban
- ökológia erősítése
- termelők kereskedelmi hálózata
- minőségi magyar termék- program
- helyi kistermelői piacok erősítése, ezekre épülő közélet
- gasztrókultúra
- vidéki örökség védelme

Ösztönözni kell ezen kívül a fiatalok vidékre települését, ehhez elengedhetetlen egy kiegyensúlyozott vidék-város kapcsolat megteremtése. Fejleszteni kell a vidéki szolgáltatásokat, a vidéki életformának presztízsét fontos visszaállítani. Ez társadalmunk számára hosszútávon is fontos tényező lenne. Ennek eszköze lehet az önfenntartó családi gazdaságok megerősítése, a szövetkezetek, a szociális földprogram fejlesztése, komplex tájgazdálkodási programok megvalósítása. Fontos a helyi piac, kézművesség közvetlen értékesítés előtérbe helyezése, támogatása, a turizmusba való bekapcsolódása.

4. Tudásfejlesztés- K+F+I

A cél itt egyértelműen a nemzet kreatív képességeire, a tudástökére épülő értékteremtés. Ehhez elengedhetetlen az infokommunikációs rendszerek fejlesztése is, valamint a nélkülözhetetlen oktatásfejlesztés, ahol olyan biztos megélhetést biztosító képzési rendszer kialakítására kell törekedni, ami a fejlődéshez kedvező szellemi innovációs környezetet biztosít hazánk társadalmának. Mindezek által egy piacképes, ha kell mobil, és legfőképp egész életen át tartó tanulásra képes, kreatív munkaerő állomány teremthető meg.

Ennek eléréséhez vezető út elemei:

- tudásgazdaság kiépítése
- kutatóközpontok fejlesztése
- innováció ösztönzés
- kutatók és a gazdasági szereplők közötti együttműködés

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Mindezek mellett erősíteni kell az élethosszig tartó tanulást, a folyamatos készségfejlesztés lehetőségét a munkaerőpiacnak meg kell teremteni, különösen a szakképzés fontos a hiányszakmákban, valamint az egyre fejlődő technikai vívmányok között a digitális kompetenciák fejlesztése.

5. cél: Közösségfejlesztés – közösség, öngondoskodás, romaintegráció

A cél itt egy olyan társadalom kialakítása, mely gyarapodik, fejlődik, és amely szolidáris, összetartó és érték tudatos helyi közösségek egységét alkotja. Mindez a társadalmi háttér nyújthat biztos hátteret a gazdaságfejlesztési politika célkitűzéseinek megvalósulásához.

Az alábbiakat kell kiemelni:

- hagyományalapú társadalom ösztönzése
- nemzeti és közösségi értékalapú fejlesztések
- kulturális örökség védelme
- romák integrációja

Fontos mindezen fő vonalak mellett foglalkozni a közösségi életre neveléssel, az öngondoskodás képességének erősítésével és a társadalmi befogadás intézményével. Ezek segítségével szolgálhatnak a vidéki közösségi élet minőségének javulásához, és ezzel párhuzamosan a gyermekvállalási kedv ösztönzéséhez. Ebben még segítségül hívhatók a családbarát közszolgáltatások kialakítása. Cél mindezen fejlesztések mögött a szegénység felszámolása, a fogyasztói és pénzügyi tudatosság elterjedésének elősegítése.

6. cél: Közsféra –fejlesztés – Jó állam

Cél a közsféra hatékonyabb szerepvállalása a közjó, a munka, a rend, a biztonság, a tudás szolgálatában. Ehhez elengedhetetlen egy stratégiailag vezérelt, célzott fejlesztéspolitika. Emellett szükséges még a közszolgáltatások megújítása, ahol megújuló és hatékony állami működéssel a társadalom számára minden téren biztonságos ország alakítható ki, legyen az közbiztonság, egészségbiztonság, személyi biztonság vagy akár környezet és klíma biztonság.

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

7. cél: Erőforrásgazdálkodás-fejlesztés – nemzeti stratégiai erőforrások, környezetvédelem

A természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás napjainkban minden ország számára prioritást kell élvezzen. Elsődleges a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság fejlesztése, a víz, a talaj, az ásványkincsek fenntartható használata és védelme. Ugyanezen törekvésnek kell megjelennie az életmód, a fogyasztás termelés folyamatában, ahol szintén a környezettudatosságra kell a társadalmat ösztönözni.

Ehhez szükségesek:

- természeti erőforrásaink fenntartható és stratégiai szemléletű védelme
- élővilág, termőföld, talajok, vízbázisok védelme
- ivóvízminőségjavítás
- ásványkincsek védelme

A zöldgazdaság folyamatos bővítése, a környezetvédelmi ipar fejlesztése is egyaránt fontos, a geotermikus energia komplex hasznosítása mellett.

8. cél: Magyarország makro-regionális központ

Célként fogalmazódott meg az ország központi fekvéséből adódó fejlesztési potenciál kibontakozása, a makro-regionális csomópont szerepének erősítése. Ennek elősegítésére a makro-regionális kapcsolatrendszert fejleszteni kell, úgynevezett csomóponti funkciókat kell létrehozni, erősíteni és kiterjeszteni. Fontos feladat a Kárpát-medencei térszervező szerep erősítése, a kapcsolatok erősítése, itteni gazdaságfejlesztési és vidékfejlesztési együttműködések kialakítása, szabad vállalkozói zónák kialakítása.

9. cél: Városok és gazdasági térségek, mint a többközpontú növekedés motorjai

Kiegyenlített, működő kapcsolatokkal rendelkező településhálózat kialakítása a cél, ahol a településhálózatok egységes elvek mentén fejleszthetők, a településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozottan működnek. Mindehhez korszerű városszervezési és városfejlesztési, valamint a

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

térszerkezet funkcionális fejlesztése szükséges. Hosszútávon egy egységes és fenntartható várospolitikát kell megteremteni, ahol a növekedés színtereinek biztosítása nagyvárosi centrumok fejlesztésével, térségközponti szerepük erősítésével alakítható ki. Külön kiemelandó egyes sajátos térségek (pl. Balaton) szerepe, melyek egyedi gazdasági profiljukkal vehetik ki a részüket a gazdasági növekedésből.

10. cél: Vidéki térségek értékalapú felemelése

Cél a vidéki térségek táji és közösségi értékeire természeti erőforrásaira, épített örökségi értékeire alapozott fejlesztés, valamint az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű térségekben, mint például a Cserehát vagy az Ormánság.

11. cél: Egységes és integrálódó társadalom

Cél az egyenlő létfeltételek megteremtése az egész ország területén, ami egyben a területfejlesztés lényegét foglalja magába. A leszakadó, hátrányos helyzetű térségek kapcsán egy eddiginél sokszínűbb, újabb eszközöket felsorakoztató programsorozatra van szükség (például speciális gazdaságpolitikai eszközök). A törekvés célja, hogy ezeket a területeket visszacsatolni az ország gazdasági és társadalmi vérkeringésébe.

12. cél: Elérhetőség és mobilitás

Ez a két szó kiemelt fontosságú a gyors és hatékony gazdaságfejlesztés kapcsán, melyeknek valamennyi területi szinten jelentkezniük kell, hogy a térségek képesek legyenek kiaknázni gazdasági potenciáljukat. Fontos helyi szinten a hatékony város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítása, térségi szinten a foglalkoztatási központok elérhetőségének biztosítása, országos szinten a centralizáltság oldása, a többközpontú fejlődés támogatása.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy Magyarország négy fő megjelölt fejlesztési célja összhangban van az Európai Bizottság által összeállított követendő stratégia alap gondolatainak, ahol az intelligens, fenntartható és inkluzív fejlődés megvalósítása lett meghatározva fő célként. A kutatás fejlesztés ösztönzése, az energiahatékonyság valamint a foglalkoztatás növelése érdekében kitűzött célok megfelelnek a Bizottság elvárásainak, az egységes Európai Unió törekvéseknek.

2.1.2 Megyei/regionális szint

Megyei és Regionális Fejlesztési dokumentumok bemutatása

2.1 A releváns fejlesztési dokumentumok vázlatos bemutatása

Jelen fejezetben 2 meghatározó fejlesztési dokumentum (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között, valamint a Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája) kerül bemutatásra az alábbi szempontok alapján: a dokumentum alapvető célja, dokumentum szerkezeti felépítése, területi alapcélok megfogalmazása, fejlesztési irányok, prioritások, a dokumentumok elérhetősége.

Integrált Területi befektetés (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között)

Az Európai Unió kohéziós politikája a változások mozgatórugójaként működött az elmúlt 10 évben, hatékonyan hozzájárult az Unión belüli konvergenciához és növekedéshez, közvetlenül több mint egymillió munkahelyet teremtett, emellett pedig beruházott több mint tíz millió személy foglalkoztathatóságát javító képzésekbe, társfinanszírozásában elkészült legalább 2000 kilométernyi autópálya és 4000 kilométernyi vasút és létrejött 800 000 kis- és középvállalkozás (kkv). Az Európai Bizottság a megkezdett munka folytatása és az európai gazdasági prioritásokra való összpontosítás megerősítése érdekében **elfogadta a kohéziós politikát a 2014–2020 közötti időszakra** meghatározó jogalkotási csomagot. A csomag feladata, hogy a beruházásokat az Unió növekedést és foglalkoztatást célzó menetrendjében (Európa 2020) szereplő célokra irányítsa és ezáltal EU-szerte serkentsen a növekedést és a munkahelyteremtést.

A dokumentum alapvető célja:

Az Európai Bizottság 2011 októberében elfogadta a 2014 és 2020 közötti kohéziós politikára vonatkozó jogalkotási javaslatokat. A dokumentum tartalmazza a jövőben alkalmazandó megközelítések fő elemeit kiemelő tájékoztatóknak.

A javaslatok középpontjában a **hosszú távú növekedési és foglalkoztatási célok megvalósítása** és a **szakpolitika stratégiai dimenziójának erősítése** áll. A jogszabálycsomag célja a különböző alapokhoz kapcsolódó szabályozás **összehangolása**, beleértve a vidékfejlesztés valamint a tengeri- és halászati alap szabályozását az egységes uniós szabályozás érdekében.

Az Európát érintő számos - gazdasági, környezeti és társadalmi - kihívás miatt integrált és földrajzilag megalapozott megközelítésre van szükség a problémák hatékony kezeléséhez.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A dokumentum a kohéziós politikai alapelvek céljait, előnyeit és javaslatait tartalmazza egy rövid bevezető után.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A dokumentum az **integrált területi befektetésekkel (ITI) foglalkozik**, amelyek lehetővé teszik az EU tagállamai számára, hogy összekapcsolják az egy vagy több operatív program prioritási tengelyeiből származó támogatásokat, és ezeket többdimenziós és ágazatokat átfogó beavatkozásokhoz használják fel. A támogatások különböző beruházási prioritásokhoz való hozzárendelése továbbra is nyomon követhető marad.

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Az ITI tárgyát bármilyen, adott területi jellemzőkkel rendelkező földrajzi övezet képezheti, a városkörnyékektől a városi, nagyvárosi, városi-vidéki, körzeti és régióközi szintekig. Az ITI keretében egy adott régió belüli, hasonló tulajdonságokkal rendelkező különálló földrajzi területek (pl. kis vagy közepes városokból álló hálózatok) esetében is megvalósíthatók az **összehangolt intézkedések**. Az ITI-nek nem szükséges lefednie egy közigazgatási egység teljes területét.

Emellett az ITI az Európai területi együttműködés (ETC) keretében történő intézkedések megvalósítására is alkalmas. Például az ITI-k integrált városfejlesztési stratégiák megvalósítására is alkalmazhatók határokon átnyúló városok esetében. Az ITI-eszköz alkalmas az adott terület igényeire szabott intézkedések támogatására. Mindig figyelembe kell venni azonban az együttműködés körülményeit is. Az ETE szabályozása ezért előírja, hogy bármely ITI megvalósításáért felelős közvetítő testületet legalább két résztvevő államhoz tartozó közigazgatási szervnek kell létrehoznia (az ETE szabályozásának 10. cikke).

A cél az intelligens, fenntartható és inkluzív Európa megvalósítása, közös kohéziós politika kialakítása, mely a különböző területi igényekre integrált választ ad.

Fejlesztési irányok:

Az említett célkitűzésekkel összhangban, a kevesebb beruházási prioritásra összpontosítás központi elemét képezi majd a tagállamok és az Európai Bizottság közötti új partnerségi szerződéseknek, amelyek világos célokat határoznak meg és pénzügyi teljesítménytartalékot különítenek el a legjobban teljesítő régiók számára. A Bizottság kérheti a programok felülvizsgálatát vagy – korrekciós lépések hiányában – a finanszírozás felfüggesztését, ha a gyenge adminisztratív kapacitás, illetve a fenntarthatatlan makroköltségvetési politika veszélyeztetheti az uniós beruházások növekedésre és munkahelyteremtésre gyakorolt hatását.

A különböző alapokra – így a Vidékfejlesztési Alapra, illetve a Tengerügyi és Halászati Alapra – vonatkozó szabályok **egyszerűsítése és harmonizálása** tovább fokozza majd az alapok hatékonyságát. **Egyetlen szabályrendszer lesz ugyanis az összes különböző alap működésére irányadó.** Az integráltabb megközelítés pedig biztosítani fogja, hogy az egyes alapok egymáshoz kapcsolódó célok megvalósításán tevékenykedjenek és kölcsönösen erősítsék egymást hatását.

Prioritások:

A Kohéziós politika által az alábbi előnyök kihasználása:

- A strukturális alapok integrált használatát ösztönző ITI-k jobb összesített eredményt hozzanak ugyanolyan mértékű közberuházás mellett.
- Az ITI-k irányításának átruházása erősítse a körzeti szereplők (helyi/városi érdekeltek) részvételét azáltal, hogy bevonja őket a programok előkészítésébe és megvalósításába.
- Mivel az ITI-k kezdettől fogva több forrásból szereznek majd támogatást, az összehangolt intézkedések nagyobb biztonsággal legyenek megvalósíthatóak.
- Az ITI kiváló eszköz az adott területekre vonatkozó fejlesztési megközelítések megvalósításához, emellett segítse elő a helyi, városi és regionális szintű kiaknázatlan lehetőségek kihasználását.

A dokumentumok
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_hu.pdf

elérhetősége:

Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája

A Nemzetgazdasági Minisztérium felkérésére a Nemzeti Innovációs Hivatal és a Regionális Innovációs Ügynökségek közreműködésével készült **Magyarország és a magyar régiók intelligens szakosodási stratégiája a 2014-2020 közötti időszakra**. A dokumentumok előzetes feltételei annak, hogy Magyarország az EU Strukturális Alapokból innovációs, kutatási és fejlesztési célokra támogatási forrásokhoz jusson.

A dokumentum alapvető célja:

Az Európai Bizottság Kohéziós Politikájához való kapcsolódás, vagyis törekvés a szinergia megteremtésére a különböző EU-, nemzeti és regionális szintű szakpolitikák, illetve a köz- és magánforrásokból finanszírozott beruházások között. A Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiájának alapvető célja, hogy az intelligens specializáció keretében azonosítsa a régió egyedi jellemzőit és értékeit, bemutassa a jövőképet.

A regionális szintű intelligens specializációt szolgáló kutatási és innovációs stratégia célja, hogy a régió az EU Strukturális Alapokból innovációs, kutatási és fejlesztési célokra támogatási forrásokhoz jusson.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A dokumentum a régió helyzetelemzését, különösképpen a gazdasági jellemzőkre, az innovatív vállalkozások jellemzőit, a régió innovációs eredményeit, a régió irányítási struktúráját, döntéshozatalát, javaslatokat, jövőképet, fejlesztési prioritásokat, szakpolitikai eszközöket tartalmaz.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A régió helyzetértékelése rámutatott arra, hogy a régióban a tudásbázisok szerepe folyamatosan felértékelődik és a kutatóhelyek száma mind a költségvetési szektorban, mind a vállalati szektorban növekedést és minőségi javulást mutat. Továbbá az is bebizonyosodott, hogy ezt a fejlesztési prioritást felismerve a megyei koncepciókban is markánsan megjelenik a jelenlegi és a jövőben létrehozni kívánt kutatóbázisok szerepe. Így a régió jövőképe és prioritásai ennek szellemében, a helyi adottságokra építve - a gazdasági szerkezettel összhangban - került meghatározásra.

Fejlesztési irányok:

A Dél-dunántúli régió innovációs stratégiakeretének jövőképét és célrendszerét - a jelenlegi regionális adottságok, hazai gazdasági környezet és EU-s regionális politika figyelembevételével - az alábbiak szerinti fogalmazza meg a tanulmány:

„A Dél-Dunántúl - jelentős felsőoktatási központjainak és kutatóintézeteinek köszönhetően - 2020-ra elmozdul az intelligens növekedés irányába és 2030-ra valós Tudásrégióvá válik, mely következtében versenyképessége az átlagot meghaladó mértékben növekszik.”

Prioritások:

- **Átfogó cél:**

A magas minőségi színvonalat képviselő és széles körben elérhető oktatási - kutatási rendszer kialakításával, a gazdaság támogatása versenyképességének és innovációs potenciáljának növelése, illetve az innovációra alapozott foglalkoztatottság növelése érdekében, megvalósítva ezáltal az erőforráshatékony Tudásrégió kialakulását.

- **Horizontális Prioritások:**

A régió gazdasági növekedésének biztosítása - a vállalkozói aktivitás erősítése: versenyképes, exportorientált és innovatív gazdaság

A régió innovációs teljesítményéhez kapcsolódó foglalkoztatottság növelése - a regionális K+F+I kapacitás erősítése

Környezeti fenntarthatóság, erőforrás- és energiahatékonyság elősegítése

A régió vállalkozásai innováció-tudatosságának erősítése

A vállalkozások innovációs tevékenységének ösztönzése

Tőkebevonás innovatív

K+F+I tevékenységhez kapcsolódó (tudás-intenzív, nagyobb hozzáadott értéket előállító) munkahelyek számának növelése, infrastrukturális háttérük erősítése vállalkozások régióba telepítésének ösztönzése révén

Az alacsony széndioxid kibocsátású illetve erőforrás-hatékony gazdaságra való áttérés

A vállalkozások éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásának elősegítése

- **Horizontális Al-prioritások**

A vállalatok és a közfinanszírozású intézmények K+F+I célú együttműködésének fejlesztése

A K+F+I tevékenységhez szükséges műszaki-természettudományos képzés, illetve az azt kiszolgáló tevékenységek célirányos oktatásának erősítése

A régió energiafüggetlenségének elősegítése

A vállalatok exportorientáltságának ösztönzése

A régióra jellemző elvándorlás megakadályozása

A térségi elérhetőség és a K+F+I tevékenységek ellátásához szükséges infrastruktúra javítása

Az intelligens városi alkalmazkodás feltételeinek megteremtése

A dokumentumok elérhetősége: http://www.ddriu.hu/userfiles/File/DDRIS3_20130325.pdf

2.1.3 Megyei szint

Jelen fejezetben 2 meghatározó Tolna megyei fejlesztési dokumentum (Tolna megye komplex fejlesztési programja, valamint Tolna megye Területfejlesztési koncepciója) kerül bemutatásra az alábbi szempontok alapján: a dokumentum alapvető célja, dokumentum szerkezeti felépítése, területi alapcélok megfogalmazása, fejlesztési irányok, prioritások, a dokumentumok elérhetősége.

Tolna megye komplex fejlesztési programjának felülvizsgálata

A dokumentum alapvető célja:

A dokumentum célja a „Tolna megye komplex fejlesztési programjának” felülvizsgálata, az alábbi módszertan alapján: dokumentum szerkezetének megtartása, leíró, helyzetelemző részek aktualizálása, „Tolna Megye Területfejlesztési Programja” rész összhangba hozása a 2005-ben elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepcióval, valamint a 2008-ban elkészült Déldunántúli régió területfejlesztési operatív programjával.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A Nemzeti Fejlesztési Terv (2007-2013) és az Országos Területfejlesztési koncepció bemutatása után, a régió, majd a megye helyzetelemzése (földrajzi elhelyezkedés, népesség, természeti tényezők, közlekedés, infrastruktúra, környezeti állapot, egészségügy, oktatás, kultúra, turizmus). A Tolna Megye területfejlesztési programjának összevetése a hatályos OTK területi céljaiban és a régiók fejlesztési irányjaiban megfogalmazott céljaival programjaival, Stratégiai és operatív programok és azok illeszkedése az OTK prioritásaiba.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A rendelkezésre álló dokumentumok¹ alapján megállapítható, hogy a fejlesztési elképzelések a kistérségek-vonatkozásában eltérő hangsúlyokkal ugyan- XXI operatív programot fogalmazznak meg. Ezek eltérő

¹ A Bonyhád Statisztikai Kistérség, a Völgységi Vidékfejlesztési Kistérség és Nyugat-Völgység Vidékfejlesztési Kistérség közös Vidékfejlesztési programja Dombóvár és térsége aktualizált akcióterve, Helyi Vidékfejlesztési Stratégia, Új Helyi Vidékfejlesztési Stratégia -LEADER Program összefoglaló, Duna -Mecsek Alapítvány Paks térségi LEADER alapú Vidékfejlesztési Terve, Szekszárd-tolnai Kistérség Komplex Agrárstruktúra és, Vidékfejlesztési Programja, Tamási Kistérség LHH Tervdokumentum, Fejlesztési Koncepció településenként, Települések projektleírása, Végleges Cselekvési Terv

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

stratégiai programokban jelennek meg. Megyei szinten ezek megjelenítése az alábbi stratégiai programokban célszerű:

- Településfejlesztési stratégiai program
- Gazdaságfejlesztési stratégiai program
- Környezetfejlesztési stratégiai program
- Oktatásfejlesztési és foglalkoztatási stratégiai program
- Egészség és egészségügyi fejlesztési stratégiai program
- M6-os út mente fejlesztési térsége stratégiai program
- Dunamente vízvédelmi fejlesztési stratégiai program
- Energetikai stratégiai program

Fejlesztési irányok:

Elsődleges célkitűzés a közlekedési kapcsolatok javítása, a vonalas infrastruktúra fejlesztése és rekonstrukciója. A turizmus gazdaságban betöltött szerepének növelése. A kistérségben a turizmus jelenti az elsődleges kitörési pontot, valamint a már évtizedes hagyományokra visszatekintő cipőipar. Ennek fellendítése valamint ehhez kapcsolódóan a megfelelő infrastruktúra, a közlekedési feltételek megteremtése a cél. A gyógyturizmus fejlesztése a jövőt tekintve is nélkülözhetetlen a térség szempontjából. Évtizedek óta kiaknázatlan és kihasználatlan a kistérség kincse, a Bonyhád Város alatt rejlő termálvízkészlet.

Prioritások:

1. PRIORITÁS: A MEGYE KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE

- 1.1. Stratégiai program: A településrendszer fejlesztése
- 1.2. Stratégiai program: Területfejlesztési intézményrendszer
- 1.3. Stratégiai program: Térségmarketing
 - 1.3.1. Operatív program: A megye hazai és nemzetközi promóciója

2. PRIORITÁS: A MEGYE GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA

- 2.1. Stratégiai Program: A vállalkozások versenyképességének javítása
 - 2.1.2. Operatív program: A vállalkozások felkészítése az EU csatlakozás követelményeire
 - 2.1.3. Operatív program: A támogatási források abszorpciót segítő pénzügyi mechanizmusok fejlesztése
 - 2.1.4. Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása
 - 2.1.5. Operatív program: Az innováció menedzsment és transzfer feltételeinek megteremtése

2.2 .Stratégiai Program: A működő tőke vonzása

2.2.1. Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése

3. PRIORITÁS: MEZŐGAZDASÁG- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS

3.1.Stratégiai Program: A versenyképes agrárágazatok fejlesztése

3.1.1. Operatív program: Versenyképes mezőgazdasági ágazatok fejlesztése

3.1.2.Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése

3.1.3. Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése

3.2.Stratégiai Program: Agrártermékek feldolgozása

3.2.1. Operatív program: Az agrárlogisztikai szolgáltatások fejlesztése

3.3. Stratégiai Program:Falusias (vidéki) térségek fejlesztése

3.3.1. Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek

4. PRIORITÁS: TURIZMUSFEJLESZTÉS TOLNA MEGYÉBEN

4.1. Stratégiai program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója

4.1.1. Operatív program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója

4.2. Stratégiai program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése

4.2.1. Operatív program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése

5. PRIORITÁS: AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK FEJLESZTÉSE TOLNA MEGYÉBEN

5.1.Stratégiai program: Foglalkoztatási problémák megoldása

5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése

5.2. Stratégiai program: Oktatás, képzés fejlesztése

5.2.1.Operatív program:A szakképzés minőségének, a szakképzettség munkaerőpiaci értékének javítása

5.3. Stratégiai program: Kultúra és közművelődés

5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

6. PRIORITÁS:FENNTARTHATÓ KÖRNYEZETI FEJLŐDÉS ELŐSEGÍTÉSE

6.1.Stratégiai Program: Környezetvédelmi beruházások

- 6.1.1. Operatív program: Települési szilárd hulladékok kezelése
- 6.1.2. Operatív program: Szennyvizek ártalommentes elhelyezése
- 6.2. Stratégiai Program: Természeti értékek védelme

7. PRIORITÁS: KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

- 7.1. Stratégiai Program: Gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése
- 7.2. Stratégiai Program: Főúthálózat fejlesztése
- 7.3. Stratégiai Program: Alsóbb rendű utak fejlesztése
- 7.4. Stratégiai Program: Alsóbb rendű utak (Kerékpárutak) fejlesztése
- 7.5. Stratégiai Program: Vasúthálózat fejlesztése
- 7.6. Stratégiai Program: Légiközlekedés fejlesztése
- 7.7. Stratégiai Program: Vizi közlekedés fejlesztése

A dokumentumok elérhetősége: <http://www.tolnamegye.hu/index.php?mid=144&cid=1137>

Tolna megye Területfejlesztési koncepciója

Tolna megye Területfejlesztési koncepciója

Átfogó cél: A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése

Stratégiai cél: Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

- Széles körű, **gazdasági célú vállalkozói együttműködések** (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként
- A helyi gazdaság fejlesztése és a megyei foglalkoztatás növelése érdekében kiemelten fontos, hogy a helyi (Tolna megyei) vállalkozások felkészüljenek a várható Tolna megyei fejlesztések megvalósítására. Ennek érdekében valamennyi ágazatot tekintve **erősíteni szükséges iparáganként, illetve termékpályánként a vállalkozói, termelői együttműködések**et. A Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar hozzájárulhat a megyei hiánypótló képzések kialakításához, megszervezéséhez (borászati centrum létrehozása, mérnökinformatikus képzés beindítása).
- *Szekszárdi szőlészeti és borászati kutatás-fejlesztési központ kialakítása a Pécsi Tudományegyetem szakmai együttműködésével*

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- A Borvidék nagy múltja, kiváló termőhelyi adottságai és minőségi borai jó alapot nyújtanak a további fejlődésre. A termék- és termelésfejlesztésben szükséges tudásbázissal a Pécsi Tudományegyetem rendelkezik, mely a helyi szőlészek és borászok szakmai tapasztalatával a Szekszárdi és Tolnai Borvidék hasznára válhat.
- *Dombóvár és Tamási központtal mezőgazdasági célú K+F bázis kialakítása* a Kaposvári Egyetem szakmai együttműködésével

A jó termőhelyi adottságoknak megfelelően megosztható a kutatóközpont a két település között. Mindkét város térségében hagyományosan nagy súllyal bír a mezőgazdaság, melynek továbbfejlesztésében a Kaposvári Egyetem nyújthat segítséget.

- *Energetikai K+F bázis kialakítása Paks és Tamási központokkal*

Pakson a mérnöki szaktudás kamatoztatása egyéb energetikai célú beruházások megvalósítására és a Paksi Atomerőmű blokkjainak bővítése érdekében, valamint Tamásiban helyi kezdeményezésű megújuló energia felhasználásra alapozva kutatóközpontot kell létrehozni.

- A helyi mezőgazdasági alapanyag **termelési igényekhez igazított helyi logisztikai alközpont kialakítása funkcionális térségenként**

A termelési hatékonyság a szállításban, raktározásban is fontos. Ezért elengedhetetlen a helyi logisztikai bázisok racionalizálása, ahol szükséges, ott pedig a kapacitás növelése, a szolgáltatások fejlesztése.

- A helyi alapanyag termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban
- A termékek szállításához szükséges az országos, illetve nemzetközi folyosók mentén logisztikai főközpontok kialakítása, tekintettel a csomóponti helyzetre, valamint a termékek szállítási távolságára. *Fontos a csomópontok (Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Paks, Szekszárd, Tolna) és kikötők (Dunaföldvár (TEN-T hálózatba emelése), Paks, Bogyiszló és Fadd-Dombori térsége) megközelíthetőségének, szolgáltatásainak mennyiségi és minőségi javítása szárazföldön és vízen egyaránt.*

Stratégiai cél: Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, valamint a kiemelten magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar)

- **Tejipari és húsipari alapanyagokra épülő termékfejlesztés, élelmiszeripari és mezőgazdasági gépgyártás szekszárdi központtal**
- Szükséges a már meglévő tejipari termékek folyamatos fejlesztése, ennek következtében az ágazat piaci részesedésének növelése. Fontos a potenciálisan számba vehető tejipari kapacitások jobb kihasználása, speciális, magas hozzáadott értékű (kézzel készített, kisüzemi, manufaktúrák) termékek előállítására. Újra kell élesíteni a megyében nagy múlttal rendelkező húsipari tevékenységet, ki kell alakítani a nagyüzemi és a kisüzemi kapacitásokat, versenyképes, egyedi húskészítmények piaci bevezetését.

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- *A megyei (elsősorban Bátaszék, Bonyhád, Szekszárd, Tolna és térsége) bőr- és textilipari, illetve kézimunka igényes könnyűipari kapacitások növelése az ágazaton belüli piaci részesedés növelésével*
- Hagyományosan jelenlévő ágazatok, melyek országos jelentőséggel bírnak. Szakembergárdájuk, foglalkoztatottaik száma jelentős, **piaci részesedésük növelése, új piaci szegmensek keresése, termékeik fejlesztése stabilitásuk érdekében szükséges.**
- A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer-és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a **növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségként**
- A jó termőhelyi adottságokra és jó minőségű helyi alapanyagokra alapozható feldolgozóipar, mely az alapanyag-termeléshez képest lényegesen magasabb hozzáadott értékkel bír. Támogatandó a helyi állattenyésztés igényeit szolgáló helyi növénytermesztési alapanyagokra épülő takarmány-előállítás fejlesztése. A terméshozamok kiszámíthatósága érdekében szükséges az öntözhető területek növelése. A szántóföldi növénytermesztés mellett indokolt a magasabb élőmunka igényű zöldség- és gyümölcsstermesztés, gyógynövénytermesztés, biotermékek előállítása és egyéb kertészeti tevékenységek arányának növelése. Ezek a foglalkoztatásra is jótékony hatással vannak, illetve javítják az agrárium jövedelmezőségét.
- **A nagy hagyományokkal rendelkező Tolna megyei építőipar fellendítése**
- Kedvező hatást gyakorolhat a lakásipari helyzetre a megye legnagyobb energetikai célú ipari fejlesztése, a *Paksi Atomerőmű új blokkjának/blokkjainak létesítése*, amelynek következményeként több éven keresztül jelentős számú mérnökre és szakképzett munkaerőre lesz szükség, akik elhelyezése, lakhatási lehetőségeinek megoldása további építőipari beruházásokat igényel. A várható gazdaságfejlesztési beruházások, élelmiszeripari feldolgozó üzemek és a kiszolgáló épületek elsősorban a fémszerkezet-gyártás (acélszerkezetes épületek) fellendítését segítik elő, ami jótékony hatást fog gyakorolni az építőipar ezen területén tevékenykedő vállalkozások piaci részesedésére.
- **A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése**, különös tekintettel az ágazati igényeket kiszolgáló infrastruktúrafejlesztésre, a városok és vonzáskörzetük igényeire épülő inkubáció- és szolgáltatásbővítés az ipari parkokban
- Szükséges az ipari parkok versenyhelyzetét javítani a **szolgáltatások számának növelésével**, valamint minőségük javításával, különös tekintettel a piacra jutás elősegítésével. Széleskörű inkubációs lehetőségeket kell biztosítani a vállalkozások számára.
- **Egészségipari fejlesztések**

Az egészségügyi szolgáltatások bővítése, valamint az intézményrendszer fejlesztése mind a helyi lakosság, mind pedig a megyén kívülről érkezők ellátását szolgálná, valamint a helyi foglalkoztatási mutatókra is kedvező hatással lenne.

- **Regionális szintű gazdasági és piaci együttműködések elősegítése klaszterek által**

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- A piaci versenyben való javuláshoz szükséges - földrajzi távolságon, illetve ágazatokon alapuló - összefogások, partnerségek kialakulását elősegíteni. A Déldunántúli régión belül fontos Tolna megye gazdasági szerepének erősítése.
- A **megyei gépgyártási kapacitások erősítése** elsősorban az autóiipari, szerszám gép gyártás területén és elektronikai iparban
- **Ki kell használni a jelentős német nemzetiségű, német ajkú lakosság, valamint a megye erős német gazdasági kapcsolataira épülő gazdaságfejlesztési lehetőségek kihasználását**, elsősorban a világhírű német gépgyártási tapasztalatokra alapozva. Támogatandó a városok ipari parkjaiba, ipari övezeteibe települő, illetve a főként *Szekszárd és Bonyhád térségében jelen levő gépipari cégek fejlesztése.*
- *A szén-és kőbányászat újraélesztése és arra épülő gazdaságfejlesztés Nagymányok és Váralja térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével*
- A megye Baranya megyével határos területe **jelentős mennyiségű ásványkincssel rendelkezik, melynek feltárása az energiaárak növekedése miatt gazdaságilag indokolható.** A bányászati tevékenységgel és az arra épülő, illetve azt kiszolgáló szolgáltatásokkal a térségben élők foglalkoztatása jelentős mértékben javítható.

Stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása

- **Védett építészeti értékek gazdasági, turisztikai és közösségi célú hasznosításának elősegítése**
- A megyében található kúriák, kiskastélyok országos vagy helyi védettség alatt kihasználatlanul állnak. Állagromlásuk megállítható és visszafordítható lenne hasznosításukkal. Ezek egy része a településektől kissé távolabb fekszik, de a mai lehetőségekkel, alternatív infrastruktúrával elláthatók. Elsősorban szálláshelyek kialakítása indokolt a bakancsos és kerékpáros turizmus számára, illetve közösségi funkciók preferálhatók.
- Hasznosításuk terén szintén fejlesztendőek a *megyei várak (pl.: Dunaföldvár, Dombóvár-Gólyavár, Ozora, Simontornya), római kori régészeti lelőhelyek (pl.: limes, Iovia), valamint szobrok, szoborcsoportok (pl.: Kossuth-szoborcsoport).*
- **Országos jelentőségű védett természeti területek**
- Feltáratlanok a megyében az országos hírű, de célállomásként még nem eléggé keresett védett területek. Ezekhez feltétlenül szükséges kialakítani látogató és információs központokat, a terület bejárhatósága és megközelíthetősége sem optimálisan biztosított (pl. *Gemenci kisvasút indítása Szekszárdról, Gyulaj szervezett látogathatóságának hiánya, a Mecsek ÉK-i feltárása látogatóközponttal (Váralja), a Pacsmagi-tavak átfogó turisztikai hasznosítása.*) A védett természeti területek turisztikai szempontból rendkívül jó lehetőséget biztosítanak a megye számára. A csodálatos természeti környezetben biztosíthatók a minőségi, a mai kor követelményeinek megfelelő vadász, horgász, öko és lovas turizmust kiszolgáló létesítmények és az igényeket kielégítő szolgáltatások.

- **Sió turisztikai hasznosítása**

A Sió összeköti az ország vízrajzának két kiemelkedő természeti kincsét, a Balatont és a Dunát. A mintegy 120 km-es szakaszból 100 km a megyén keresztül halad, és a városoktól távol, a megye turisztikailag még feltáratlan területeit szeli át.

A meder rendezésével és vízszállító képességének helyreállításával javulna a vízgazdálkodás, ami nemcsak a vízi közlekedést biztosítaná, de lehetőséget teremtene a mezőgazdasági területek szükség szerinti öntözésére is, illetve biztosítva lenne a Sió használata a teljes szakaszon a vízi turizmus számára. A töltéseken turisztikai és egyben hivatásforgalmat is szolgáló összefüggő kerékpárutat kell kialakítani. A fejlesztés szervesen kapcsolódna a Balaton kiemelt üdülővezetéhez, gazdagítaná az ottani kínálatot és programot kínálna a meghosszabbított szezomban. A kiépített megállóhelyek, pihenők alkalmasak lennének arra, hogy a Sió tágabb vonzáskörzetében található értékeket (ozorai és simontornyai vár, felsőrácegrespusztai Illyés Gyulához és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi túrák szervezésére alkalmas pontok, kúriák, a kölesdi és tengelici kastélyok, a sióagárdi tájházak, valamint a pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék. Átfogó célunk, hogy a megyében összefüggő **kerékpárút-hálózatot, és erre felfűzött komplex turisztikai kínálatot alakítsunk ki. A turisztikai attrakciókra épülő, már meglévő kerékpárút-hálózat szakaszait is magába foglaló, megyei összefüggő kerékpárút egyben a szomszédos megyék (Somogy, Fejér, Baranya) nagyobb turisztikai értékeinek elérését is szolgálják.**

- **Duna-menti rekreációs térség kialakítása**

Két város (Dunaföldvár, Paks), egy nagyközség (Fadd) és három község (Bölcske, Gerjen, Bába) kivételével települések belterületétől távol halad a megye K-i határán mintegy 100 km hosszan a legnagyobb magyarországi folyó. Ez a természeti adottság, valamint a kialakult holtágak, öblök, a gemenci állat- és növényvilág kincsei indokolttá teszik a régióban minőségi szállás- és vendéglátóhelyek létesítését, a vízi sportokra, horgászturizmusra, a hagyományokra alapozott rekreációs térség kialakítását. *Turisztikai vonzerőt képezhet Dunaföldváron a vár, a tájház, a gyógyfürdő, Bölcskén a pincefalu, a világörökség várományos római kori Limes maradványok, Pakson az Atomenergetikai Múzeum és látogatóközpont, a pincefalu, a szintén világörökség várományos római kori Lussonium, a képtár, Fadd-Domborin az üdülőtélep és a vízi sportok, Decsen a tájház és a sárközi népviselet, Bogyiszlón az orchideás erdő, Bátán a tájház, továbbá Bátaszéken az Árpád-kori romok.* Turisztikai szempontból a Sióhoz és a Dunához kapcsolódó rekreációs térség együttes kezelése, a programok, szolgáltatások egymással való kiegészítése javasolt. A közelmúltban megépült M6 autópálya a bel- és külföldi turizmus számára egyaránt jól megközelíthetővé teszi ezt a térséget.

- **Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése**

Két jelentősebb létesítmény működik a megyében, egyik *Dombóváron a másik Tamásiban*. Míg az előbbi magas színvonalú szálláslehetőséggel és egészségügyi szolgáltatással is bír, az utóbbinál az akadálymentes megközelíthetőség és használat az, ami nemzetközileg is egyedülálló. Ez utóbbi esetében a közeli kemping és egyéb szálláshelyek továbbépítése preferálható, valamint igen széles körű marketing-tevékenység szükséges az országos és a nemzetközi turisztikai vérkeringésbe való bekapcsolódáshoz.

- Mindkét település számára egy várható **nemzetközi szintű vasúti** (és közúti) megközelíthetőség kiépítése óriási előrelépést jelentene.
- Ugyanakkor fontos megemlítenünk és további fejlesztéssel érintenünk a megyeszékhelyen kiépített *szekszárdi, valamint a helyi jelentőségű bonyhádi termálfürdőt*. A tervezett paksi és a meglévő *dunaföldvári gyógyfürdő* további bővítése és fejlesztése a regionális és megyei gyógyvíz

kínálatot és a ráépülő gyógyászati szolgáltatások kínálatát jelentős mértékben javíthatja. A szálláslehetőségek mennyiségi és minőségi fejlesztése Tamási, Szekszárd, Dunaföldvár és Bonyhád esetében is indokolt.

- **A Szekszárdi és Tolnai Borvidék és a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése**

Az elmúlt években méltán elismert lett mind országosan, mind nemzetközileg a borvidék, több év borásza cím került a megyébe, Szekszárdra. Kitörést jelenthet az együttműködés, országos és nemzetközi hírű programok, fesztiválok szervezése, igényes és különböző színvonalú szálláshelyek és vendéglátóegységek kialakítása, valamint kapcsolódás egyéb kulturális és turisztikai akciókhoz. Több száz pincéből álló pincefalvak (*Bölcske, Paks, Györköny, Sióagárd*) található a megyében, melyből országosan is csak néhány van. Kedvező közúti megközelítéssel az M6 mentén további baranyai (villányi) és Bács-Kiskun megyei (hajósi) pincefalvak érhetőek el. Ezek együttműködésével, pincefalvankénti központok kialakításával, a szállás és a vendéglátás lehetőségeinek bővítésével kiváló turisztikai attrakciók alakíthatók ki. A pincefalvak szomszédos megyékben lévő borkínálattal történő összekapcsolása, valamint a szekszárdi borturisztikai lehetőségek kiegészítése a megyeszékhely sport-, konferencia-, üzleti és szabadidős turizmus nyújtotta lehetőségeivel, erősítené a térség komplex turisztikai vonzerejét. A borturizmussal egyetemben fontos a helyi gasztronómiai kínálat bővítése, az abban rejlő lehetőségek kiaknázása, valamint a helyi termékeket előállító gazdaságok fejlesztése.

- **Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése**

A kerékpáros turizmus igényeinek kielégítése érdekében kiemelten fontos az alábbi szakaszokon a kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése és a már kiépített szakaszok összekapcsolása és további fejlesztése: *Szekszárd-Tolna-Fadd-Dombori, Tamási-Dombóvár-Orfű-Pécs, Dombóvár-Kaposvár*. A megvalósítandó fejlesztések a turisztikai célokon túl a hivatásforgalom szempontjából is jelentősek.

- **Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések**

Szükséges a megye területén lévő vízbázisok fejlesztése, az egészségügyi határértéknek megfelelő vízminőség előállítása érdekében, valamint az előregedett, elszennyeződött infrastrukturális elemek (pl.: ivóvíz-gerincvezeték hálózat, vízáttemelő szivattyúk) cseréje, bővítése. Nagyobb településeken **szennyvíztisztító telepek kiépítése**, kisebbeken pedig alternatív megoldások alkalmazásának támogatása indokolt. A már meglévő szennyvíztelepeket bővíteni, fejleszteni és korszerűsíteni kell. A részben csatornázott települések esetén a 100%-os csatornázottság elérése a cél.

Javítani, kiterjeszteni, valamint **támogatni kell a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit**, csak úgy, mint a zöld hulladék kezelését és újrahasznosítás lehetőségeinek megteremtését.

Támogatni kell a **mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés által okozott zaj- és légszennyezettség mérséklésére irányuló technológiai fejlesztéseket** és védősávok létesítését támogatni kell.

Tolna megyében az elmúlt évtizedekben beszennyezett területek **kármentesítése**, az ebből adódó környezeti kockázatok csökkentése az előttünk álló tervezési, fejlesztési időszak feladatai közé tartozik (*Szekszárd, Hidas, Bonyhád, Simontornya, Dunaföldvár térségében*). A tervezett fejlesztések megvalósítása során az ipai múlttal rendelkező ún. barnamezős területek preferálása indokolt a zöldmezős beruházásokkal szemben.

- **Tolna megyében fontos a természeti és táji értékek megőrzése, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása.** Turisztikai és fenntarthatósági szempontból különösen fontos a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a biológiai és táji sokszínűség fenntartása, valamint a táji örökség megőrzése. Ehhez szükséges a kedvező tájkaraktert őrző termelés, kereskedelem és egyéb szolgáltatások erősítése. A táji fenntarthatóság érdekében indokolt a működőképes ökológiai rendszerek, zöld infrastruktúrák fennmaradásának és fejlesztésének biztosítása, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a fejlesztések során az ökológiai viszonyoknak megfelelő, honos fajok alkalmazása, zöldfelületek ökológiai és használati értékének növelése, minőségének javítása, építmények és létesítmények tájba illesztése, tájsebek begyógyítása, a táj rehabilitálása és rekultivációja.
- A tervezett és megvalósított fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a **NATURA 2000 területekre, szükség esetén indokolt hatásbecslési eljárás lefolytatására.**

2.1.3 Kistérségi/Térségi szint

2.2 A részprogram és a releváns fejlesztési dokumentumainak összefüggései

3. Tolna megyei helyzetelemzés

3.1 Földrajz, demográfia

A dombóvári várostérség a **Dél-Dunántúli régióban, Tolna megye** dél-nyugati csücskében helyezkedik el, a 3 megyehatár találkozásában (ld. 1. számú melléklet). A kistérségben **16 település** található, ezek közül négy aprófalú (500 lakosnál kevesebbel), 11 nagyobb falu, és csak egy város, Dombóvár. Dombóvár közlekedésföldrajzi szempontok alapján kedvező adottságokkal rendelkezik, hiszen kapcsolódik az országos csomópontokhoz, kiemelt vasúti elágazási pont.

A kistérség **állandó lakóinak a száma 33 160 fő**, a lakónépesség száma 28 673 fő (KSH, 2011). A lakosság egyenlőtlenül oszlik meg a települések között. **Dombóváron lakik a kistérség lakóinak 60%-a**, 19 494 ember; a 11 nagyobb faluban 35% (11 571 fő); a maradék 5% pedig a négy kisebb településen él. **A kistérség népsűrűsége 64,5 fő/km²**. A lakosság 24 %-a 60 éven felüli, ami meghaladja az országos átlagot (22%), a 14 éven aluliak aránya csupán 13,5%. A népesség demográfiai szerkezetére az időskorúak arányának lassú növekedése, a gyereklétszám csökkenése, a **lakosság számának egyenletes, lassú fogyása jellemző.**

A kistérség vándorlási egyenlege negatív, 2012-ben 1842 fő vándorlott a térségbe, miközben 1931 hagyta el. Kaposszekcső kiemelkedik a vándorlási egyenlegét tekintve (+ 37 fő), Dombóváron az egyenleg –a régiós és a megyei adatokhoz hasonlóan – szintén negatív (940 odavándorló, 1015 elvándorló). A kistérségben azonban az elvándorlás mértéke az utóbbi évekhez képest csökkent (2008: -129 fő, 2009:-249fő, 2010:-169 fő, 2011:-150 fő, 2012:-89 fő), ld. 2. számú melléklet. Látható, hogy az elvándorlás mértékének alakulása a gazdasági válsággal egyenesen arányosan alakult.

A munkaképes lakosságra az **aluliskolázottság jellemző**. A kistérségben csak középiskolák vannak (3 db), felsőoktatási intézmény nincs. Komoly problémát jelent a szakképzésből adódó szakmunkáshiány. Különösen kevés a szakképzett, minőségi munkaerő a mezőgazdasági szektorban, azon belül is az állattenyésztés ágazatában.

A kistérség 4 települése a **Duna-Dráva Nemzeti Park** területén helyezkedik el (Csibrák, Kurd, Szakcs, Várong). Csibrák és Kurd a Lengyel–Hőgyészi erdők részeként nyilvántartott természetmegőrzési területek². Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Szakcs (Koppány menti rétek; Törökkoppányi rétek), valamint Várong (Törökkoppányi rétek).³

Kiváló termőtalajt kihasználva a dombóvári kistérségben kb. 30 hektárnyi **energetikai célú kultúrnövény ültetvény** található (Dombóvár és Gunaras környékén). Az energetikai növények folyamatos energiatermelést biztosítanak, tudományos kutatást folynak az ültetvények bővítésének lehetőségeiről.⁴

3.2 Gazdaság

3.2.1. Vállalkozások, vállalkozásfejlesztés

A kistérségben a vállalkozások száma rendkívül egyenlőtlenül oszlik meg. A kistérség egyetlen városába, Dombóvárra települt közel háromnegyedük (73%). A regisztrált korlátolt felelősségű vállalkozások száma várostérségben 549, melyből Dombóvár (391) és Kaposszekcső (47), a vállalkozások száma az elmúlt években nem változott jelentősen (2010:511). A Betéti társaságok száma sem csökkent számottevően az elmúlt években (a legfrissebb adatok szerint 259, 2010:267), területi eloszlását tekintve a korlátolt felelősségű társaságokhoz hasonlóan egyenlőtlen. A kiskereskedelmi üzletek száma sem változott jelentős mértékben az elmúlt években, csökkent viszont az élelmiszer és ruházati jellegű egységek száma, ami valószínűleg a multinacionális kereskedelmi áruházak megjelenésének köszönhető. A térség földrajzi jellegéhez igazodva **magas a regisztrált őstermelők száma: 959 fő**. A mezőgazdasági szolgáltatók, szövetkezetek száma 2, mindkettő Dombóváron regisztrált.

A turisztikai vállalkozások területi egyenlőtlensége is megfigyelhető a térségben. Panzió 3 található a várostérségben, az alábbi településeken: Csibrák, Dombóvár, Gyulaj- utóbbi a férőhelyeinek számával kiemelkedik a várostérségből – 24. Dombóváron található kemping, mely a 2010-es évhez képest megötszörözte a férőhelyeinek számát (500). Szintén csak Dombóváron van üdülőház a térségben, 96 férőhellyel. A várostérség összes kereskedelmi szállásférőhelye 980, ebből Csibrák 14, Dombóvár 942, Gyulaj 24. 3 szálloda található Dombóváron.

A kezdő vállalkozások megerősödéséhez nyújt segítséget és kulturált környezetet a **Dombóvári Ipari Park**. Itt jelenleg mintegy 30 cég 300-400 főt foglalkoztat. A Dombóvári Ipari Park Nonprofit Kft. tulajdonosi köre: Kaposszekcső Község Önkormányzata 44,12 %, Dombóvár Város Önkormányzata 44,12 %, Kapospula Község Önkormányzata 2,94 %, Dombóvár és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás 1,47 %, Kaposszekcsői Mezőgazdasági Zrt. 1,41 %, Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara 1,47 %, Tolna Megyei

² A különleges természetmegőrzési területek Natura 2000 hálózat által érintett területek

³ Forrás: 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet

⁴ Forrás: <http://www.dombovar.hu/hircentrum/index.php?azon=4579&menu=33>

Vállalkozói Központ 1,47 %. A központi település, Kaposszekcső a betelepülő vállalkozások közvetett támogatásaként - nem vezetett be iparűzési adót.

A Dombóváron a helyi iparűzési adóból befolyt bevételeket a városfejlesztési programok megvalósítására fordítja az önkormányzat. Mindezek mellett pedig a legtöbb iparűzési adót fizető vállalkozókat kiemelt ügyfélként kezeli az önkormányzat.⁵

A területi egyenlőtlenség miatt, a központi település iparűzési adófizetőit vizsgáljuk. A 10 legnagyobb iparűzési adót fizető vállalkozás Dombóváron: E.ON Dél-dunántúli Áramszolgáltató Zrt., KIPSZER Tanácsadó, Szolgáltató Kft., Magyar Telekom Távközlési Nyrt., MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt., Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Nyrt., Pasha Ipari és Kereskedelmi Kft., RUTIN Építőipari Fővállalkozó, Vállalkozásszervező és Kereskedelmi Kft., Dombóvár és Környéke Víz- és Csatornamű Kft., UNIWATT Energetikai és Környezetvédelmi Berendezések Gyára Kft., DOMBÓ-COOP Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt⁶

3.2.2. Mezőgazdaság

Dombóvár és környéke több évszázadra visszamenően elsősorban mezőgazdasági jelleget mutat, mely a **kiváló minőségű termőtalajának köszönhető.** Termőhelyi értékszámában csak Békés megye előzi meg Tolna megyét.

Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma a várostérségben: 45. A mezőgazdasági szervezetek használatában jelentős mennyiségű erdő (24 285 489 m²) és gyepek (8 637 103 m²) van, minimális a gyümölcsös (117 200m²).

3.2.3. Ipar

Mezőgazdasági jellegéből adódóan a térség iparában elsősorban az **élelmiszeripar** van/volt⁷ jelen. Általánosságban elmondható, hogy az ipar az országos átlagnak megfelelően visszaszorulóban van, a privatizációt követően folyamatosan felaprózódtak, jelentős részük megszűnt. Az ipari teljesítmény a térségben előbbieket követően nem meghatározó.

3.2.4. Szolgáltatások

A rendszerváltást követően az ipar háttérbe szorulásával párhuzamosan **erősödött a szolgáltatási szektor teljesítménye. A szolgáltatási szektor Dombóvárhoz köthető.** A dombóvári szolgáltatási szektor pozícióját, mely olyan erős, hogy a szolgáltatásban regisztrált vállalkozások számát tekintve a megye városai között, Szekszárdot követően a 2. helyen található, a vállalkozások 14,8%-át adva. Ipar és építőipar tekintetében hasonlóan erős a város, ahol szinte Pakssal megegyezően 14,3%-os értékkel a 3. helyet foglalja el. Dombóvár központi szerepét növeli a multinacionális kereskedelmi egységek (SPAR, PENNY, LIDL, TESCO) betelepülése, amely nagymértékben fokozza a településen az átutazó forgalmat.

Dombóvár esetében a K+F központja a Kapos Innovációs Transzfer Központ, ahol több olyan vállalkozás is található, melyek országos, sőt nemzetközi szintű kutatásokat is végeznek. Az EuroJet Medical Kft. fő tevékenysége az orvosi eszközök kutatása és fejlesztése, eddigi legnagyobb eredménye a tű nélküli injekció

⁵ Dombóvár Városfejlesztési Stratégia, A helyi gazdaságfejlesztés eszközei

⁶ Dombóvár Városfejlesztési Stratégia, Vállalkozások helyzete

⁷ A húsfeldolgozás megszűnt, a tejipar jelentősége csökkent

kifejlesztése. A Gluténmentes Ipari és Termelő Bt. kifejlesztette a gluténmentes termékeket lisztérzékenyek számára.

3.2.5. Turisztika

Az idegenforgalom, mint gazdasági ágazat az elmúlt években lendületet vett, köszönhetően **Gunarasfürdő fejlesztésének** (Dombóvár-Gunaras - a nyugati és keleti fürdőkkultúra találkozáspontja, megítélt vissza nem térítendő támogatás: 658 988 764 Ft). A dél-dunántúli régióban Gunaras besorolása Kaposvár és Abaliget mellett „országos jelentőségű”. A fürdőfejlesztésnek köszönhetően a **vendégéjszakák száma jelentősen nőtt Dombóváron** (2010:15 070, 2011:34 975). Egy-egy eltöltött vendégéjszaka után a 300 Ft Idegenforgalmi adó fizetendő. A turizmusban elért sikerek még nem hozták magukkal a kulturális élet fellendülését. Az elmúlt években a kulturális rendezvények (2007:308, 2011:217) és az azokon résztvevők száma (2007:71 812, 2011:40 178) is jelentősen lecsökkent a kistérségben. A közművelődési, kulturális helyzet javítására 2011. február 15-én Dombóvár Város Önkormányzata és a Dombóvári Művelődési Ház Községi Szolgáltató Ház között Közművelődési Megállapodás jött létre. A Megállapodás célja a közművelődés szolgáltatás javítása, a lehetőségek színvonalas kihasználásának lehetősége, a Művelődési Ház működtetése, a városi rendezvények szervezése. A megállapodás egy korábbi, 10 évre szóló megállapodás meghosszabbítása (előző kelte: 2007. január 1.), így már 5 éve Dombóvár és térségének kulturális, közművelődési, szervezési és a kulturális rendezvények lebonyolítása egy kézben van. A várostérség legjelentősebb közművelődési intézményei: Művelődési Ház Nonprofit Kft., Városi Könyvtár, Belvárosi Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Községi Házak: Szőlőhegyi Községi Ház, Szent Imre Községi Ház, Újdombóvári Községi Ház, Német Községi Ház, Roma Községi Ház, Civil Iroda, GYIÖK Iroda. Múzeumok: Fekete István Múzeum, Helytörténeti Múzeum, Természettudományi bemutatóterem, Vasúttörténeti Múzeum.

3.3 **Infrastrukturális helyzet**

3.3.1. Közlekedés

Dombóvár kiemelt vasúti elágazási pont (Budapest-Pécs, Budapest-Gyékényes vonalak mentén). A főváros az elágazási pontnak köszönhetően vasúti vonalon 2 órán belül megközelíthető. A közúti közlekedését tekintve kiemelt jelentőségű a (közelmúltban felújított) **61. számú út**, melyen keresztül Horvátország közelíthető meg. A várostérség 15 településéről Dombóvár közúton megközelíthető. Problémát jelent az aprótelepülések közösségi közlekedése, ld. 3. számú melléklet. A közlekedést 3 nagy Taxi szolgáltató segíti Dombóváron, amik a várostérség igényeit kielégítik.

Önkormányzati **kiépített út és köztér hossza** a teljes várostérségben 168.1 km, melynek 43 %-a Dombóváron található (ld. 4. számú melléklet). Az önkormányzati járdák hossza 260 km a várostérségben. A járdák hosszát illetően még nagyobb a területi eloszlás egyenlőtlensége, mint a kiépített utakat illetően (Dombóváron 129 km járda található). Az Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog- és kerékpárút hossza Dombóváron 6,6 km, Kaposszekcsőn 2,8 km, a többi településen nem található.

A forgalom nagysága az utak számával, állapotával, valamint a településföldrajzi sajátosságoknak megfelelően területi differenciákat mutat. A 61-es főút miatt jelentős az átkelő forgalom egyes településeken (pl. Dombóvár), de ez nem jelent a közlekedésben fennakadást. A kistelepülések forgalma elenyésző.

A várostérség **parkolóinak száma elegendő**, a középületek illetve kereskedelmi egységek előtti parkolók száma kielégítő, a törvényi előírásoknak megfelelőek. A nap szinte bármely szakában található legalább egy üres parkoló. Állapotuk átlagos, a kereskedelmi egységek előtt általában jobb minőségű az állapotuk, elsősorban a felfestések hagynak némi kívánnivalót maguk után, melyet a települések évről évre javítanak.

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

3.3.2. Lakhatás és környezetvédelem

A lakások száma a várostérségben 14 099 (2011, KSH), a lakások közel 60%-a Dombóváron található. A lakások döntő többsége összkomfortos. A szobák száma átlagosan 2,5.

Az új építésű lakások, házak száma 2011-ben 13 a várostérségben (Dombóvár:8, Döbrököz:1, Jágónak:3, Kocsola:1). Az ipari park közvetlen szomszédságában a Liget lakótelepen több felújított lakóházak található, mintegy 150 család él bennük. Tavaly került átadásra a kaposzekcsői önkormányzat társasháza, melyben 26 bérlakás van. Jelenleg folyik két lakóépület felújítása vállalkozói beruházásban, további kettő vár felújításra. Az épületek elkészülte után 300 lakás fogadhatja a beköltöző családokat.

A paneles technológiával épült házak felújítása a „**panelprogram**” és az Önkormányzat támogatásával – az elmúlt évekhez hasonlóan – folyamatos.

Dombóvár településszerkezetében kedvező vonás, hogy **a városban jelentősek a zöldterületek (171,6 ha) és megfelelő nagyságú parkokat találunk** (a központi normák alapján városon belül 21-31 m²/fű zöldterület szükséges közpark, lakókert, sportterület céljára, ez Dombóváron 30 m²/fű). A legkiterjedtebb zöldfelület a Konda-patak és környéke 50.000 m², mely Dombóvárt és Újdombóvárt köti össze. A mintegy 4 hektáros Sziget-erdő zöld értékén túl kulturális, és ezen keresztül turisztikai értékekkel is rendelkezik. A belterületi mérleg szerint a zöldterületek nagysága 171,6 ha. Ebből közpark 23 ha, zöldterület intézmény (intézmények közelében lévő zöldterületek, sportpályák) 61,1 ha, belterületi erdő 89 ha. A külterületi mérlegben az erdő területek nagysága 1536 ha, amelyből gazdasági erdő 227,5 ha, véderdő 1232 ha, közjóléti erdő 76,5 ha.

3.3.3. Közműellátottság

A várostérség közműellátottságát az 5. számú melléklet mutatja be. Minden közmű tekintetében kiemelkedik a várostérség egyetlen városa, Dombóvár, hiszen a településen a vezetékes ivóvízellátás minden utcában ki van építve, a lakosság közel 100 %-a saját ingatlanán rendelkezik vezetékes ivóvízzel. A szennyvízelvezetés és kezelés megoldott a belváros nagy részében, a Kertvárosban és a Szuhay-dombon. A csapadékvíz-elvezetése részben nyílt csapadékelvezető árkokkal, részben zárt csatornahálózattal történik. A városban 1997. évben épült ki a gázellátó rendszer, jelenleg a lakosságnak mintegy kétharmada már földgázzal fedezi a fűtési és melegvíz készítési hőigényét, vagy közvetlenül a gázellátó rendszerre csatlakozva, vagy a Dalkia zRt. távfűtő hálózatán keresztül. Az elektromos hálózat, a telefonhálózat kiépítettsége Dombóváron teljes körű. A kábeltévé szolgáltatás a TARR Kft. jóvoltából az egész városban elérhető, a lakossági igények szerint a város egész területén választható többféle programcsomag. A falvak közműellátottsága átlagos, azonban a gázhálózat kiépülése elmaradott.

3.3.4. Épített környezet

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal több építészeti értékek nyilvánított **műemlékké** az elmúlt években, illetve van folyamatban műemlékké nyilvánítása. Ezek a következők: Római Katolikus templom – Arany János tér; Szent Háromság szobor – Arany János tér; Szent Flórián szobor – Erzsébet utca; Gólyavár; Földvár, lakótorony és téglaegető kemence – Sziget-erdő; Kossuth szoborcsoport; Korona szálló; Zsinagóga; MÁV lakóházak – Gyenis Antal utca 6-8-10-12.; Illyés Gyula Gimnázium épülete; Jókai u. 13.

A várostérségben Világörökségi helyszínen nem található.

3.4 Társadalmi helyzet

3.4.1. Demográfia

A kistérség településeinek nagy részén a **munkahelyek számának csökkenése** már a rendszerváltást megelőzően megkezdődött. A mezőgazdasági nagyüzemek átalakulásával tömegesen szűntek meg a korábban fő megélhetési forrásnak számító mezőgazdasági munkahelyek, ehhez adódott hozzá az önkormányzati munkahelyek számának fokozatos csökkenése is. A kisebb lélekszámú települések **munkahelyvesztése ma sem zárult le**. A legrosszabb helyzetben azon települések lakói vannak, ahol a foglalkoztatási központok elérése nehézkes. A foglalkoztatási problémák az önkormányzatok által tett erőfeszítések ellenére súlyosbodtak az elmúlt években. A munkanélküliség jóval meghaladja az országos és regionális átlagot a kistérségben. A '90-es évek elején a dombóvári kistérség munkanélküliségi mutatója meghaladta a 10 %-ot, amely alá azóta sem sikerült menni.

Ld. 3.6 fejezet

3.4.2. Oktatás.

2011-ben a várostérség 4 településén nem működött óvoda (Csibrák, Jágónak, Lápafő, Várong). Ezekben a településeken általános iskola sem működött. Általános iskola Nakon és Kospulán sincs, de a várostérség többi településén van. Középiskola csak a várostérség központjában, Dombóváron található. Felsőoktatási intézmény a várostérségben nincs.

Oktatási intézmények fenntartói:

- Dombóvár Város Attala, Csikóstóttós, Döbrököz, Jágónak, Kospula, Kaposszekcső és Nak Községek Közoktatási Intézményfenntartó Társulása
- Dombóvár város, Attala, Dalmand Községek Közoktatási Intézményfenntartó Társulás
- Egyesített Szociális Intézmény, mint Dombóvár város, Gyulaj és Szakcs községek Intézményfenntartó Társulás
- „Kurd” és „Csibrák” Közoktatási Intézményi Társulás
- Szakcs, Kocsola, Nak, Lápafő, Várong Községek Közoktatási Intézményi Társulás
- Dombóvár Város Önkormányzata (HEMI Esterházy Miklós Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium, Illyés Gyula Gimnázium Szakközépiskola és Kollégium)

Az oktatási intézmények épületeinek állapota: Az elnyert, vissza nem térítendő támogatásnak 1 196 832 786 forintos, 90%-os támogatottságú projektnek köszönhetően az Apáczai Oktatási Központ tagintézményeiben korszerű körülmények között tanulhatnak a gyerekek. Kaposszekcsőn egy teljesen zöldmezős beruházás során új óvoda épült, megújult a csikóstóttósi óvoda, az Apáczai Szakközépiskola kollégiuma, a Belvárosi Általános Iskolai tagintézmény, a Szabadság utcai sportcsarnok, új helyre költözött a Zeneiskola és a művészeti iskola. Döbröközön a 100 éves iskola új belső térrel bővült.

Választható szakmák az egyes oktatási intézményekben:

HEMI Esterházy Miklós Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium: hegesztő, ipari gépész, épület és szerkezetlakatos, villanszerelő, eladó, szakács, pincér, cukrász, asztalos, festő, mázoló, tapétázó, kőműves és hidegburkoló, cipőkészítő, női szabó, számítógép-szerelő, -karbantartó, erősáramú elektrotechnikus, vendéglátásszervező-vendéglős, autószerelő, környezetvédelmi technikus, ruhaipari

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

technikus, informatikai rendszergazda, szoftverfejlesztő, autószerelő, bútorasztalos, élelmiszer- és vegyiárú-eladó, festő, géplakatos, hegesztő, női szabó, pincér, ruhaipari technikus, szakács, számítógéprendszer-karbantartó, vendéglős, villanszerelő

Apáczai Csere János Általános és Középiskola: pedagógiai és családsegítő, postai ügyintéző, irodai asszisztens és ügyintéző titkár, pénzügyi termékértékesítő, pénzügyi- számviteli ügyintéző, IT mentor, infokommunikációs hálózatépítő és üzemeltető, informatikai rendszergazda, műszaki informatikus, gazdasági informatikus, vasúti járműszerelő, vasúti jármű-technikus, vasútüzemvitel-ellátó, logisztikai ügyintéző

3.4.3. Kultúra

A KSH adatbázis statisztikái alapján 2011-ben a **várostérség valamennyi településén (16) működött könyvtár**, 136 930 könyvtári egységgel. **Muzeális intézmény csak Dombóváron található**, ebben 10 muzeális kiállítást szerveztek, melyen 6913 látogató vett részt. A KSH adatai alapján mozi a várostérségben nem található.

3.4.4. Közművelődés

A KSH adatbázis statisztikái alapján a várostérségben az „Alkotó művelődési közösségek tagjainak” száma csökkent az elmúlt években (2007:574, 2011:554). A csökkenés háttérében az Alkotó művelődési közösségek területi átrendeződése állhat. Míg 2007-ben csak a várostérség 5 településén működött közösség (Dombóvár, Döbrököz, Kospula, Szakcs, Várong), 2011-ben már 9 településen működött, miközben volt olyan település, ahol teljesen megszűnt (Várong). Az elmúlt években a kulturális rendezvények (2007:308, 2011:217) és az azokon résztvevők száma (2007:71 812, 2011:40 178) is jelentősen lecsökkent a kistérségben.

3.4.5. Testvérvárosok

Dombóvár testvérvárosai: Kernen im Remstal(Németország), Novi di Modena (Olaszország), Ogulin (Horvátország), Höganäs (Svédország), Vir (Horvátország).

Kaposszekcső testvérvárosai: Bietigheim (Németország), Felsőszeli

Kurd testvérvárosa: Nidderau (Németország).

3.4.6. Civil szervezetek

A Dombóváron működő civil szervezetek száma a város lakosságához mérten nagynak tekinthető. Tevékenységük szerint 4 nagy csoportra oszthatók: művelődési, szabadidős és egészségügyi, érdekvédelmi és közéleti, környezet és természetvédelmi szervezetek, amelyek a különböző szakmai szervezetek/kerekasztalok munkájában is részt vesznek.

A dombóvári önkormányzat kapcsolattartási tapasztalatai alapján **a civil szervezetek száma 90 körülire tehető a térségben**. A civil szervezetek 80 %-a cégbírósággal bejegyzett, közhasznúsági státusszal a regisztrált.

3.4.7. Helyi nemzetiségek

Jelentős helyi nemzetiségek a romák és a németek, érdekképviselei: Cigány Kisebbségi Önkormányzat, Dombóvári Roma Közhasznú Alapítvány, Német Kisebbségi Önkormányzat, Magyarországi Német Nemzetiségűek Dombóvári Egyesülete.

3.5 Szociális helyzet

3.5.1 Egészségügy

A szomszédos megyékbe meghatározó az egészségügyi vonzáshatás. A Szent Lukács Egészségügyi Nonprofit Kft. mintegy 80 ezer ember egészségügyi ellátását biztosítja. Területi ellátási kötelezettsége Tolna megyében: Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Dombóvár, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs és Várong, míg Baranya megyéből: Mágocs, Alsómocsolád, Bikal, Tófü, Egyházaskozár, Vásárosdombó, Meződ, Tékes, Ág, Gerényes, Kisvaszar, Sásd, Varga, Felsőegerszeg, Gödre, Gödresztmárton, Baranyajenő, Oroszló, Mindszentgodisa, Baranyaszentgyörgy, Kisbeszterce, Kishajmás, Vázsnok, Szárász, Nagyhajmás, Tarrós, Bakóca, Tormás, Palé, Szágy, Mekényes, Hegyhátmaróc, Bodolyabér településekre terjed ki. A kórház közúton megközelíthető. Dombóváron 415 működő kórházi ágyat tartanak nyilván (2011, KSH). A várostérség 16 településén 17 házi orvosi rendelő, 4 házi gyermekorvos, 10 gyógyszerész található.

A halálozások száma a várostérségben 486 (2010-hez képest csökkenés).

3.5.2 Szociális szolgáltatások

A szociális ellátásokat Dombóvár Város Önkormányzata, az Egyesített Szociális Intézmény, a „Kapaszkodó” Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltató Központ és a Dombóvár és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás biztosítja.

Az önkormányzat a rászoruló családok és gyermekek részére a gyermekvédelmi törvény, a szociális törvény, valamint e törvények által adott felhatalmazás alapján alkotott önkormányzati rendeletei szerint nyújt ellátásokat.

3.5.3 Hátrányos helyzetűek

A térségben élő hátrányos helyzetűek megsegítésére a 6. számú melléklet alapján az önkormányzatok a megfelelő ellátásokat biztosítják.

3.5.4 Szociális gazdaság

A kistérségben élő megváltozott munkaképességű emberek **munkavállalását akadályozza a kistékoni mobilizálhatóság és a közlekedési infrastruktúra hiányosságai is**. A megváltozott munkaképességűek foglalkoztatását 2007-ig a Jóléti Szolgáltató Kht. végezte Dombóváron, azonban a normatív támogatás megszűnésével a Jóléti Kht. működtetése lehetetlenné vált. A foglalkoztatottak egy részét, a Dombóvári Város- és Lakásgazdálkodási Kht. átvette. Jelenleg is folyik a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása. A Reménység Napközi Otthon is jelentős számú megváltozott munkaképességű fogyatékkal élő fiatal foglalkoztat. Súlyosabb esetekben az intézmény munka-rehabilitációs foglalkoztatást végez, melynek munkaideje maximálisan napi 4 óra.

3.6 Foglalkoztatási helyzet

A nyilvántartott álláskeresők száma 2011-ben a várostérségben 2297 fő. A nyilvántartott álláskeresők nemek közötti megoszlása: 51 % nő, 49 % férfi.

Az álláskeresők végzettség szerinti megoszlása:

Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma: 103 fő

Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma: 815 fő

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Szakmunkás végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma: 653 fő

Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma: 35 fő

Szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma: 596 fő

Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma: 62 fő

Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma: 33 fő

Az adatok alapján megállapítható, hogy **az álláskeresők többsége alacsonyan képzett**, a fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma 1927 fő, a szellemi foglalkozású 370 főhöz képest (19% az összes álláskeresőhöz képest), ez az arány azonban nem éri el az országos átlagot (21%).

Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat 2013. 09.20-ai jelentése szerint a 16 településen 133-en részesülnek járadékban és 40-en segélyben.

3.7 Közigazgatás

3.7.1. Járások

Járás székhelye: Dombóvár

Járás illetékességi területe: Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Dombóvár, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong.

Járási hivatalvezető: Fehérvári Tamás

Járási hivatal címe: Dombóvár, Szent István tér 1.

Bemutatása elérhető a <http://www.jaras.info.hu/lap/dombovari-jaras> honlapon.

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

4. KIEMELT GAZDASÁGFEJLESZTÉSI CSOMAGOK BEMUTATÁSA

F4.1 A projektcsomagok részletes bemutatása

Sorszám	Projekt megnevezése	Fejlesztési csomagok jelenlegi előkészítettségi foka	Kijelölés típusa	Támogatási forma megnevezése	Kedvezményezett kör meghatározása	Fejlesztési csomagok időbeli ütemezése	Fejlesztési csomagok költségigénye (millió Ft)	Kapcsolódó EU tematikus célkitűzés meghatározása	Kapcsolódó EU beruházási prioritás megnevezése	Fejlesztési csomagokhoz kapcsolódó számszerűsíthető (indikátor) vállalás(ok) számszerűsítése
1. Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	1744,7	Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés és a kulturális és természeti értékek megóvásával	Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával	
1.	Könyvtár szoftverfejlesztése				Dombóvár		50			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2.	DVNSE projekt				Dombóvár		800		
3.	Művelődési ház aljzatszigetelése				Dombóvár		30		
4.	Skate-park fejlesztése (Jam-csarnok)				Dombóvár		70		
5.	Sportpálya felújítás				Attala		30		
6.	Meglévő szabad területen sportpálya építése (foci, kosár)				Csibrák		40		
7.	Közösségi színterek (Pajtaszínház, Faluház) felújítása				Csikóstóttós		40		
8.	Pajtaszínház kialakítása				Dalmand		15		
9.	Roma Közösségi Épület felújítása				Döbrököz		30		
10.	Volt hegyi óvoda felújítása, közösségi célra történő felhasználása (pl.: erdei óvoda, táboroztatás, játsház)				Döbrököz		40		
11.	Erdei kirándulóhely kialakítása				Döbrököz		20		
12.	Új közösségi tér kialakítás : Pajtaszínház				Jágónak		40		
13.	Kaposulai művelődési ház bővítése				Kapospula		70		
14.	Kaposulai sportpálya felújítása (területvétel- víz, villany bevezetés)				Kapospula		7,5		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

15.	Alsóhetényi volt iskola megvétele és közösségi házzá alakítása				Kapospula		16		
16.	Műfüves sportpálya építés a Községi Háznál				Kaposszekcső		40		
17.	Falumúzeum, Tájház kialakítás (2014)				Kaposszekcső		60		
18.	Iskolaudvar rendezés (térkövezés, sportpálya) 2015)				Kaposszekcső		50		
19.	Sportcsarnok teljes felújítás (2014)				Kaposszekcső		70		
20.	Közösségi-faluház kialakítása, köztéri utcabútorok kihelyezése				Kocsola		10		
21.	Művelődési Ház				Kocsola		35		
22.	Pajtaszínház megépítése				Kocsola		6		
23.	Erdei tornapálya, erdei kirándulóhely kialakítása				Kocsola		20		
24.	Művelődési Ház vizesblokkok felújítása				Kurd		16		
25.	Sportpálya felújítása				Kurd		20		
26.	Művelődési Ház Ifjúsági Klub helységeinek kialakítása				Kurd		20		
27.	Műv. Ház udvar szabadtéri színpad -				Kurd		40		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

	közösségi tér kialakítása								
28.	Szabadtéri sporteszközök kialakítása				Kurd		15		
29.	Kultúrház épületének további fejlesztése (parkettázás, kályhacsere) I. ütem				Lápfő		4.83		
30.	Kultúrház épületének további fejlesztése II. ütem				Lápfő		4,2		
31.	Öltöző építése				Nak		20		
32.	Művelődési Ház felújítása				Szakcs		20		
2. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása		5%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	1384	A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása	A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása
1.	Kossuth Szoborcsoport visszahelyezése a Kossuth-térre				Dombóvár		30		
2.	Szent Gellért utca megnyitása				Dombóvár		30		
3.	Játszóterek felújítása				Dombóvár		60		
4.	Szociális célú városrehabilitáció (DARK) (Erzsébet utcai lakások korszerűsítése; Pajtaszínház építése;				Dombóvár		200		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

	Petőfi u. közművesítése; Arany J. tér - Petőfi u. - Erzsébet u. térburkolása; Zsinagóga felújítása; Szabadság u. 6-8. felújítása)								
5.	Belvárosi városrehabilitáció (DOBÁS) /Hunyadi tér keleti oldalának közterület rehabilitációja; Művelődési ház környezetének felújítása; Közterületi ivókút és Információs Pont; térfigyelő kamerarendszer kiépítése)			Dombóvár		200			
6.	Parkosítás			Attala		20			
7.	Játszótér felújítása			Csibrák		20			
8.	Köztéri utcabútorok kihelyezése (padok, hulladékgyűjtő, virágláda)			Csibrák		15			
9.	Meglévő üdülőövezet bővítése és fejlesztése			Csikóstóttós		10			
10.	Ifjúsági park továbbfejlesztése			Dalmand		13			
11.	Településkép javítás (faluközpont)			Dalmand		12			
12.	Településkép javítás (Játszótér bővítés,			Döbrököz		80			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

	zöldfelületek rendbetétele, parkosítás)								
13.	Werbőczi vár környékének rekonstrukciója, látogatóhely kialakítása				Döbrököz		80		
14.	Játszótér kialakítás (2015)				Jágónak		30		
15.	Kossuth utca komplex rendezése (útfelújítás, padka- rendezés, csapadékvíz elvezetés, parkosítás)				Kaposszekcső		60		
16.	Orvosi rendelő melletti telek rendezése (parkoló, park)				Kaposszekcső		30		
17.	Rekreációs park kialakítás a Liget lakótelepen (2015)				Kaposszekcső		40		
18.	Kerékpárút közvilágítással történő ellátása (2015)				Kaposszekcső		60		
19.	Faluközpont teljes rekonstrukciója (2016)				Kaposszekcső		120		
20.	Házak homlokzatának rendbetétele.				Kocsola		120		
21.	Faluközpont teljes rekonstrukció				Kocsola		60		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

22.	Játszótér kialakítása az óvoda mellett				Lápafő		20			
23.	Utcabútor kihelyezése				Lápafő		20			
24.	Közpark bővítés, felújítás				Nak		30			
25.	„Antik – udvar” Leromlott épületek, területek rendezése (épületek bontása, a még felhasználható régi építőanyagok előkészítése értékesítésre, értékesítés, a terület újra hasznosítása (gyógynövény stb.)				Szakacs		20			
26.	Játszótér fejlesztése				Várong		4			
3. Természeti környezet védelme, megújítása		5%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	225	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	
1.	Élőhelyhelyreállítás a Kis-Konda-patak völgye természetvédelmi területen a regionális jelentőségű ökológiai folyosó zavarmentes működése érdekében				Dombóvár		60			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2.	Térfigyelő kamerarendszer kiépítése				Dombóvár		40			
3.	Stratégiai zajtérképek és zajcsökkentési intézkedések (zöldterület-kataszter)				Dombóvár		40			
4.	Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek megőrzése és helyreállítása (Szigeterdő)				Dombóvár		30			
5.	12 belterületi zöldövezet természeti értékének növelése				Dombóvár		20			
6.	Pihenő park kialakítása				Csibrák		20			
7.	Pince partfal munkálatok befejezése				Kocsola		15			
4. Kulturális környezet védelme, megújítása		5%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	374	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	
1.	Kincsestár fejlesztése				Dombóvár		30			
2.	Múzeum fejlesztése				Dombóvár		30			
3.	Helyi Televízió				Dombóvár		50			
4.	Községháza falújítása (homlokzat)				Döbrököz		30			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

5.	Templom felújítása				Döbrököz		30			
6.	Tájház kialakítása				Döbrököz		40			
7.	Templom felújítása				Gyulaj		100			
8.	Templom felújítása				Kocsola		25			
9.	Templom külső felújítása Templomtorony javítása				Kurd		30			
10.	Szabadtéri színpad lefedése				Várong		4			
11.	Fedett nézőtér kialakítása				Várong		5			
5. Települési vízrendezés, ivóvízminőség és szennyvízkezelés fejlesztése		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	2370	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	
1.	Dombóvári térségi szennyvízberuházás				Dombóvár		650			
2.	Belvízi vízelvezetési rendszer (Szőlőhegy, Szuhay-domb)				Dombóvár		300			
3.	Ivóvízjavító program (Máslony, Szilfás)				Dombóvár		300			
4.	Csatornázás				Csibrák		200			
5.	Csapadékvíz II. ütem (Béke, Petőfi, Rákóczi, Kossuth)				Csikóstóttós		150			
6.	Szennyvíz elvezetés és tisztítás				Döbrököz		200			
7.	Csapadékvíz elvezető hálózat felújítása				Döbrököz		150			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

8.	Szennyvíz				Jágónak		200			
9.	Természetes vízvezetés (vasúti átereszt)				Kapospula		70			
10.	Szennyvízkezelés megoldása /csatorna nélkül/				Kocsola		200			
11.	Hunyadi utcai csapadékvíz elvezető árkok burkolása, hidak rekonstrukciója				Kurd		150			
12.	Szennyvíz				Szakcs		300			
13.	Szennyvízelvezetés megoldása alternatív megoldással				Várong		150			
6. Kisléptékű közlekedési fejlesztések		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	5833	Kisléptékű közlekedési fejlesztések	Kisléptékű közlekedési fejlesztések	
1.	Intermodális csomópont kialakítása Dombóváron (Pályaudvar és autóbusz pályaudvar átépítés)				Dombóvár		400			
2.	Buszmegálló projekt				Dombóvár		100			
3.	Dombóvár - Mágocs közötti közúthálózat hiányzó elemének megépítése (2 km új út építése)				Dombóvár		500			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

4.	Gunarasi elkerülő út (Mágocs - 65. sz. főút Hőgyész - dombóvár 61. sz. főút/6532 j.ök. Út)				Dombóvár		1500		
5.	Tamási-Dombóvár- Sásd- Magyarhertelend- Orfú-Pécs kerékpárút megépítése célársulás létrehozásával				Dombóvár		1000		
6.	Arany János téri csomópont átépítése				Dombóvár		300		
7.	Járda és útfelújítások				Dombóvár		400		
8.	Járda felújítások (2.000 m)				Attala		30		
9.	Rákóczi utca aszfaltozása				Attala		40		
10.	Elkerülő út				Attala		120		
11.	Külterületen földutak létesítése, felújítása				Attala		40		
12.	Járda felújítás és építés				Csibrák		30		
13.	Buszmegálló fejlesztése 4 db				Csibrák		40		
14.	Belterületi útfelújítás				Csikóstóttós		120		
15.	Gyalogos forgalmat szolgáló létesítmények fejlesztése és felújítása				Csikóstóttós		20		
16.	Parkoló és autóbuszöböl				Dalmand		22		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

	kialakítása a Hivatal épülete előtt								
17.	Járdák felújítása				Dalmand		25		
18.	Önkormányzati belterületi utak felújítási program				Dalmand		50		
19.	61-es úttól a bekötőút felújítása				Dalmand		180		
20.	Belterületi utak és járdák felújítása				Döbrököz				
21.	Külterületi földutak felújítása				Döbrököz				
22.	Útjavítások aszfaltozással (Árpád utca, Kossuth u, Rákóczi u., Petőfi u.)				Gyulaj		35		
23.	Járdák felújítása				Gyulaj		7		
24.	Kossuth és Petőfi utcák járdáinak felújítása (2013)				Jágónak		20		
25.	Belterületi útfelújítási program: Petőfi utca, Kossuth utca (2014)				Jágónak		40		
26.	Aranyparti infrastruktúra-fejlesztés (buszmegálló, 2014)				Jágónak		20		
27.	Hármas határ hasznosítása				Jágónak		50		
28.	Belső utak felújítása				Kapospula		23		
29.	Kaposszekcső-Csikóstóttós kerékpárút építés				Kaposszekcső		40		
30.	Járdafelújítások (2014)				Kaposszekcső		40		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

31.	Kaposszekcső- Vásárosdombó kerékpárút építés (2016)				Kaposszekcső		50		
32.	Liget lakótelepen út és parkoló építés				Kaposszekcső		30		
33.	Út,- és járda építés, felújítás, árok bélelés járdaalappal				Kocsola		30		
34.	Külterületi mezőgazdasági utak rendbetétele, burkolása, nyomvonal rendezése, új mezőgazdasági utak kialakítása, az ezekhez szükséges területek biztosítása				Kocsola		200		
35.	Autóbuszöböl megépítése				Kocsola		2		
36.	Belterületi útfelújítás a KÖZÚT KHT együttműködéssel				Kocsola		200		
37.	Buszmegálló felújítása				Lápfő		4		
38.	Járda felújítás				Nak		15		
39.	Nak - Nosztány puszta összekötő út felújítása				Nak		50		
40.	Kocsola - Szakcs bekötő út felújítás				Szakcs		20		
41.	Belterületi utak felújítása				Szakcs		20		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

42.	Önkormányzati utak felújítása				Várong		20			
<p>7. A települési infrastrukturális létesítményekben - önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban - az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása</p>								<p>A települési infrastrukturális létesítményekben - önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban - az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása</p>	<p>A települési infrastrukturális létesítményekben - önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban - az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása</p>	
		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	1171,4			
1.	Megyei és helyi önkormányzatokkal együttműködés az intézményfenntartás kapcsán				Dombóvár		300			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2.	Intézmények alternatív energiaellátása				Dombóvár		500			
3.	Hivatal épületének felújítása				Csibrák		100			
4.	Épületenergetikai beruházások megújuló energiaforrások felhasználásával a közintézményekben				Döbrököz		40			
5.	Konyha és ebédlő nyílászáró csere, teljes épület és gépészeti felújítás, korszerű gép beszerzés				Gyulaj		20			
6.	Kapospolai községháza épületének nyílászáró cseréje				Kapospula		7			
7.	Polgármesteri Hivatal külső,belső felújítása, a környezet rendezése				Kocsola		15			
8.	Önkormányzati konyha teljes felújítása, konyhai berendezések beszerzése				Kocsola		80			
9.	Polgármesteri Hivatal épületének felújítása - belső felújítás				Kurd		50			
10.	Polgármesteri Hivatal épületének felújítása - külső felújítás				Kurd		50			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

11.	Polgármesteri Hivatal épületének külső és belső felújítása I. ütem				Lápafő		5,1		
12.	Polgármesteri Hivatal épületének külső és belső felújítása II. ütem				Lápafő		4,3		
8. Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	440	Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése	Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése
1.	Rendelő létrehozása					Dombóvár	400		
2.	Orvosi rendelő akadálymentesítés (2016)					Kaposszekcső	30		
3.	Akadálymentesítés- orvos, gyógyszertár, önkormányzat					Kocsola	10		
9. Szociális szolgáltatások, szegénység sújtotta településrészek és civil szerveződések fejlesztése		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	1040		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

1.	Szociális ágazatot humán erőforrással ellátni – Szakképzett orvosok, nőverek felvétele, infrastrukturális fejlesztés				Dombóvár		100	A szociális alapszolgáltat ások infrastruktur ájának bővítése, fejlesztése		
2.	Szociális étkeztető (régiek Klubja konyha) felújítása				Jágónak		40	A szociális alapszolgáltat ások infrastruktur ájának bővítése, fejlesztése		
3.	Idősek otthona korszerűsítése				Gyulaj		20	A szociális alapszolgáltat ások infrastruktur ájának bővítése, fejlesztése		
4.	Szociális városrehabilitáció: Leromlott állapotú épületek felszámolása, helyette önkormányzati bérházak építése				Dombóvár		600	Szegénység és szegregáció által sújtott leromlott városrészek rehabilitációj a		

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

5.	Környezettudatosság ra nevelés: Tanácsadás a lakosság felé kis önkormányzati vállalat keretében				Dombóvár	210	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) - a civil szervezetek és a település/tér ség közintézmén yei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése	
6.	Felszabaduló ingatlan (iskola termei) hasznosítása				Dalmand	25	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) - a civil szervezetek és a település/tér ség közintézmén yei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése	

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

7.	Települési kiadvány elkészítése				Döbrököz	20	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése
8.	Civilház kialakítás (Táncsics 32.)				Kaposszekcső	25	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

10. Egyéb a TOP-ban és előreláthatólag az ágazati OP-k-ban sem nevesíthető projektek							2338,6		
1.	Dombóvár - Kaposvár 41. sz. vasútvonal felújítása			Dombóvár		2000			
2.	Plébánia felújítása			Attala		20			
3.	Temető, ravatalozó felújítása, kerítés építése			Attala		20			
4.	Vasúti megálló áthelyezése			Csibrák		200			
5.	Temetőben sétautak kialakítás			Döbrököz		10			
6.	Ravatalozó felújítása, előtető készítése			Gyulaj		6			
7.	Ravatalozó felújítása (2013)			Jágónak		10			
8.	Alsóhetényi temetőbe a villanyt bevezetni			Kospula		1,6			
9.	Új építési telkek kialakítása (2014)			Kaposszekcső		20			
10.	Temetőrendezési feladatok (2016)			Kaposszekcső		15			
11.	Temető területén felújítás, toalett építés, kerítés építése			Kocsola		10			
12.	Kisgépjármű beszerzése			Kurd		8			
13.	Temetői út felújítása			Lápfő		8			
14.	Ravatalozó felújítása I			Lápfő		10			

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

4.2 A projektcsomagok tervezett kedvezményezetti körének bemutatása

A csomagok kedvezményezetti köre a kistérség önkormányzatai

4.3 A projektcsomagok költségigényének bemutatása

A projektcsomagok teljes költségigénye 16,9 milliárd Ft, melynek részletes bemutatása a csomagok részletes elemzésében található.

5. A CSOMAGOK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA ÉPÜLÉSÉNEK BEMUTATÁSA

1. Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával

A projektcsomag összesen 32 projektet tartalmaz. A fejlesztések elsősorban sport és kulturális épületek, létesítmények fejlesztéséhez kapcsolódnak, melyek megvalósítását a 2014-16-os időszakra tervezték a projektgazdák. A projektcsomag teljes forrásigénye 1.744 millió Ft.

2. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása

A projektcsomag 26 projektből áll össze. A csomag olyan belterületi infrastrukturális projekteket tartalmaznak, melyek révén a települések városképe jelentősen javulhat. A csomag összértéke 1.384 millió Ft, előkészítettsége kb 5%.

3. Természeti környezet védelme, megújítása

A projektcsomag hét nevesített fejlesztési elképzelést tartalmaz, összesen 225 millió Ft összértékben. A programok mindegyike környezetvédelmi szempontok szem előtt tartásával történő fejlesztés, vagy a környezeti hatások mérési lehetőségeinek fejlesztése. A projektgazdák jellemzősen a 2016-2019-es időszakban kívánják e projekteket megvalósítani.

4. Kulturális környezet védelme, megújítása

A projektcsomag összesen 11 nevesített fejlesztési elképzelést tartalmaz, 374 millió Ft tervezett összértékben. A csomag célja a térség kulturális értékeinek állagmegőrzése, felújítása. A projektek előkészítettségi szintje 5% körüli.

5. Települési vízrendezés, ivóvízminőség és szennyvízkezelés fejlesztése

A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

A projektcsomag összesen 13 projektet tartalmaz 2.370 millió Ft összértékben. A csomag célja a térség településeinek szenny- és ivóvíz-minőségi kérdéseinek, valamint vízrendezési problémáinak rendezése. A csomag előkészítettsége 10%-os.

6. Kisléptékű közlekedési fejlesztések

A projektcsomag értéke 5833 millió Ft. A 42 projekt mindegyike bel-, vagy külterületi, út, illetve járdafelújítás, valamint közlekedési csomópontok kialakítását célozza. A projektek előkészítettsége 10%.

7. A települési infrastrukturális létesítményekben – önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban – az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása

A projektcsomag 12 fejlesztési elképzeléseinek összértéke 1.171 millió Ft. A projektek előkészítettségi szintje 10%. A fejlesztési ötletek mindegyike a települési önkormányzatok tulajdonában lévő (jellemzően polgármesteri hivatal) infrastrukturális felújítását célozza.

8. Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése

A projektcsomag összértéke 440 millió Ft. A fejlesztési elképzelések rendelő létrehozását, vagy már meglévő intézmények akadálymentesítését, infrastrukturális fejlesztését célozzák. A projektek előkészítettsége 10%-os.

9. Szociális szolgáltatások, szegénység sújtotta településrészek és civil szerveződések fejlesztése

A projektcsomagba besorolt 8 projektötlet összértéke 1.040 millió Ft. A fejlesztési elképzelések célja a szociális ágazat fejlesztése. A projektek előkészítettségi szintje 5%.

10. Egyéb a TOP-ban és előreláthatólag az ágazati OP-k-ban sem nevesíthető projektek

A projektcsomagba olyan fejlesztési elképzelések kerültek be, melyek sem a TOP sem más ágazati operatív program prioritásaiba nem sorolhatóak be. A csomag összértéke 2.338 millió Ft (ebből a Dombóvár-Kaposvár vasútvonal felújítása 2 milliárd Ft).

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

6. PROJEKTKATASZTER

ssz	Projekt megnevezése	Kedvezményezett kör meghatározása	Fejlesztési csomagok költségigénye (millió Ft)
1	Sportpálya felújítás	Attala	30
2	Parkosítás	Attala	20
3	Járda felújítások (2.000 m)	Attala	30
4	Rákóczi utca aszfaltozása	Attala	40
5	Elkerülő út	Attala	120
6	Külterületen földutak létesítése, felújítása	Attala	40
7	Plébánia felújítása	Attala	20
8	Temető, ravatalozó felújítása, kerítés építése	Attala	20
9	Meglévő szabad területen sportpálya építése (foci, kosár)	Csibrák	40
10	Játszóter felújítása	Csibrák	20
11	Köztéri utcabútorok kihelyezése (padok, hulladékgyűjtő, virágláda)	Csibrák	15
12	Pihenő park kialakítása	Csibrák	20
13	Csatornázás	Csibrák	200
14	Járda felújítás és építés	Csibrák	30
15	Buszmegálló fejlesztése 4 db	Csibrák	40
16	Hivatal épületének felújítása	Csibrák	100
17	Vasúti megálló áthelyezése	Csibrák	200
18	Közösségi színterek (Pajtaszínház, Faluház) felújítása	Csikóstóttós	40
19	Meglévő üdülőövezet bővítése és fejlesztése	Csikóstóttós	10
20	Csapadékvíz II. ütem (Béke, Petőfi, Rákóczi, Kossuth)	Csikóstóttós	150
21	Belterületi útfelújítás	Csikóstóttós	120
22	Gyalogos forgalmat szolgáló létesítmények fejlesztése és felújítása	Csikóstóttós	20
23	Pajtaszínház kialakítása	Dalmand	15
24	Ifjúsági park továbbfejlesztése	Dalmand	13
25	Településkép javítás (faluközpont)	Dalmand	12
26	Parkoló és autóbuszöböl kialakítása a Hivatal épülete előtt	Dalmand	22
27	Járdák felújítása	Dalmand	25
28	Önkormányzati belterületi utak felújítási program	Dalmand	50
29	61-es úttól a bekötőút felújítása	Dalmand	180
30	Felszabaduló ingatlan (iskola termei) hasznosítása	Dalmand	25

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

31	Könyvtár szoftverfejlesztése	Dombóvár	50
32	DVNSE projekt	Dombóvár	800
33	Művelődési ház aljzatszigetelése	Dombóvár	30
34	Skate-park fejlesztése (Jam-csarnok)	Dombóvár	70
35	Kossuth Szoborcsoport visszahelyezése a Kossuth-térre	Dombóvár	30
36	Szent Gellért utca megnyitása	Dombóvár	30
37	Játszóterek felújítása	Dombóvár	60
38	Szociális célú városrehabilitáció (DARK) (Erzsébet utcai lakások korszerűsítése; Pajtaszínház építése; Petőfi u. közművesítése; Arany J. tér - Petőfi u. - Erzsébet u. térburkolása; Zsinagóga felújítása; Szabadság u. 6-8. felújítása)	Dombóvár	200
39	Belvárosi városrehabilitáció (DOBÁS) /Hunyadi tér keleti oldalának közterület rehabilitációja; Művelődési ház környezetének felújítása; Közterületi ivókút és Információs Pont; térfigyelő kamerarendszer kiépítése)	Dombóvár	200
40	Élőhelyhelyreállítás a Kis-Konda-patak völgye természetvédelmi területen a regionális jelentőségű ökológiai folyosó zavarmentes működése érdekében	Dombóvár	60
41	Térfigyelő kamerarendszer kiépítése	Dombóvár	40
42	Stratégiai zajtérképek és zajcsökkentési intézkedések (zöldterület-kataszter)	Dombóvár	40
43	Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek megőrzése és helyreállítása (Szigeterdő)	Dombóvár	30
44	12 belterületi zöldövezet természeti értékének növelése	Dombóvár	20
45	Kincsestár fejlesztése	Dombóvár	30
46	Múzeum fejlesztése	Dombóvár	30
47	Helyi Televízió	Dombóvár	50
48	Dombóvári térségi szennyvízberuházás	Dombóvár	650
49	Belvízi vízelvezetési rendszer (Szőlőhegy, Szuhaydomb)	Dombóvár	300
50	Ivóvízjavító program (Máslony, Szilfás)	Dombóvár	300
51	Intermodális csomópont kialakítása Dombóváron (Pályaudvar és autóbusz pályaudvar átépítés)	Dombóvár	400
52	Buszmegálló projekt	Dombóvár	100
53	Dombóvár - Mágocs közötti közúthálózat hiányzó elemének megépítése (2 km új út építése)	Dombóvár	500

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

54	Gunarasi elkerülő út (Mágocs - 65. sz. főút Hőgyész - dombóvár 61. sz. főút/6532 j.ök. Út)	Dombóvár	1500
55	Tamási-Dombóvár- Sásd-Magyarhertelend-Orfú-Pécs kerékpárút megépítése céltársulás létrehozásával	Dombóvár	1000
56	Arany János téri csomópont átépítése	Dombóvár	300
57	Járda és útfelújítások	Dombóvár	400
58	Megyei és helyi önkormányzatokkal együttműködés az intézményfenntartás kapcsán	Dombóvár	300
59	Intézmények alternatív energiaellátása	Dombóvár	500
60	Szociális ágazatot humánerőforrással ellátni - Szakképzett orvosok, nőverek felvétele, infastrukturális fejlesztés	Dombóvár	100
61	Szociális városrehabilitáció: Leromlott állapotú épületek felszámolása, helyette önkormányzati bérlakások építése	Dombóvár	600
62	Környezettudatosságra nevelés: Tanácsadás a lakosság felé kis önkormányzati vállalat keretében	Dombóvár	210
63	Dombóvár - Kaposvár 41. sz. vasútvonal felújítása	Dombóvár	2000
64	Roma Községi Épület felújítása	Döbrököz	30
65	Volt hegyi óvoda felújítása, közösségi célra történő felhasználása (pl.: erdei óvoda, táboroztatás, játszóház)	Döbrököz	40
66	Erdei kirándulóhely kialakítása	Döbrököz	20
67	Településkép javítás (Játszótér bővítés, zöldfelületek rendbetétele, parkosítás)	Döbrököz	80
68	Werbőczi vár környékének rekonstrukciója, látogatóhely kialakítása	Döbrököz	80
69	Községháza falújítása (homlokzat)	Döbrököz	30
70	Templom felújítása	Döbrököz	30
71	Tájház kialakítása	Döbrököz	40
72	Szennyvíz elvezetés és tisztítás	Döbrököz	200
73	Csapadékvíz elvezető hálózat felújítása	Döbrököz	150
74	Belterületi utak és járdák felújítása	Döbrököz	
75	Külterületi földutak felújítása	Döbrököz	
76	Épületenergetikai beruházások megújuló energiaforrások felhasználásával a közintézményekben	Döbrököz	40
77	Települési kiadvány elkészítése	Döbrököz	20
78	Temetőben sétautak kialakítás	Döbrököz	10
79	Templom felújítása	Gyulaj	100
80	Útjavítások aszfaltozással (Árpád utca, Kossuth u, Rákóczi u., Petőfi u.)	Gyulaj	35
81	Járdák felújítása	Gyulaj	7

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

82	Konyha és ebédlő nyílászáró csere, teljes épület és gépészeti felújítás, korszerű gép beszerzés	Gyulaj	20
83	Idősek otthona korszerűsítése	Gyulaj	20
84	Ravatalozó felújítása, előtető készítése	Gyulaj	6
85	Új közösségi tér kialakítás : Pajtaszínház	Jágónak	40
86	Játszótér kialakítás (2015)	Jágónak	30
87	Szennyvíz	Jágónak	200
88	Kossuth és Petőfi utcák járdáinak felújítása (2013)	Jágónak	20
89	Belterületi útfelújítási program: Petőfi utca, Kossuth utca (2014)	Jágónak	40
90	Aranyparti infrastruktúra-fejlesztés (buszmegálló, 2014)	Jágónak	20
91	Hármas határ hasznosítása	Jágónak	50
92	Szociális étkeztető (régii Idősek Klubja konyha) felújítása	Jágónak	40
93	Ravatalozó felújítása (2013)	Jágónak	10
94	Kapospolai művelődési ház bővítése	Kapospula	70
95	Kapospolai sportpálya felújítása (területvétel- víz, villany bevezetés)	Kapospula	7,5
96	Alsóhetényi volt iskola épület megvétele és közösségi házzá alakítása	Kapospula	16
97	Természetes vízelvezetés (vasúti átereszt)	Kapospula	70
98	Belső utak felújítása	Kapospula	23
99	Kapospolai községháza épületének nyílászáró cseréje	Kapospula	7
100	Alsóhetényi temetőbe a villanyt bevezetni	Kapospula	1,6
101	Műfüves sportpálya építés a Községi Háznál	Kaposszekcső	40
102	Falumúzeum, Tájház kialakítás (2014)	Kaposszekcső	60
103	Iskolaudvar rendezés (térfelújítás, sportpálya) 2015)	Kaposszekcső	50
104	Sportcsarnok teljes felújítás (2014)	Kaposszekcső	70
105	Kossuth utca komplex rendezése (útfelújítás, padka-rendezés, csapadékvíz elvezetés, parkosítás)	Kaposszekcső	60
106	Orvosi rendelő melletti telek rendezése (parkoló, park)	Kaposszekcső	30
107	Rekreációs park kialakítás a Liget lakótelepen (2015)	Kaposszekcső	40
108	Kerékpárút közvilágítással történő ellátása (2015)	Kaposszekcső	60
109	Faluközpont teljes rekonstrukciója (2016)	Kaposszekcső	120

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

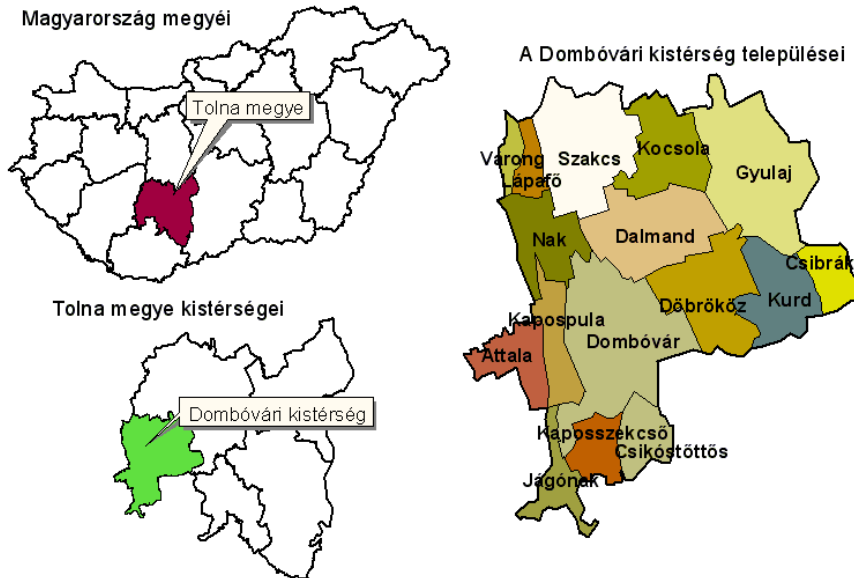
110	Kaposszekcső-Csikóstóttós kerékpárút építés	Kaposszekcső	40
111	Járdafelújítások (2014)	Kaposszekcső	40
112	Kaposszekcső-Vásárosdombó kerékpárút építés (2016)	Kaposszekcső	50
113	Liget lakótelepen út és parkoló építés	Kaposszekcső	30
114	Civilház kialakítás (Táncsics 32.)	Kaposszekcső	25
115	Új építési telkek kialakítása (2014)	Kaposszekcső	20
116	Temetőrendezési feladatok (2016)	Kaposszekcső	15
117	Közösségi-faluház kialakítása, köztéri utcabútorok kihelyezése	Kocsola	10
118	Művelődési Ház	Kocsola	35
119	Pajtaszínház megépítése	Kocsola	6
120	Erdei tornapálya, erdei kirándulóhely kialakítása	Kocsola	20
121	Házak homlokzatának rendbetétele.	Kocsola	120
122	Faluközpont teljes rekonstrukció	Kocsola	60
123	Pince partfal munkálatok befejezése	Kocsola	15
124	Templom felújítása	Kocsola	25
125	Szennyvízkezelés megoldása /csatorna nélkül/	Kocsola	200
126	Út,- és járda építés, felújítás, árok bélelés járdalappal	Kocsola	30
127	Külterületi mezőgazdasági utak rendbetétele, burkolása, nyomvonal rendezése, új mezőgazdasági utak kialakítása, az ezekhez szükséges területek biztosítása	Kocsola	200
128	Autóbuszöböl megépítése	Kocsola	2
129	Belterületi útfelújítás a KÖZÚT KHT együttműködéssel	Kocsola	200
130	Polgármesteri Hivatal külső,belső felújítása, a környék rendezése	Kocsola	15
131	Önkormányzati konyha teljes felújítása, konyhai berendezések beszerzése	Kocsola	80
132	Temető területén felújítás,toalett építés, kerítés építése	Kocsola	10
133	Művelődési Ház vizesblokkok felújítása	Kurd	16
134	Sportpálya felújítása	Kurd	20
135	Művelődési Ház Ifjúsági Klub helységeinek kialakítása	Kurd	20
136	Műv. Ház udvar szabadtéri színpad – közösségi tér kialakítása	Kurd	40
137	Szabadtéri sporteszközök kialakítása	Kurd	15
138	Templom külső felújítása Templomtorony javítása	Kurd	30

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

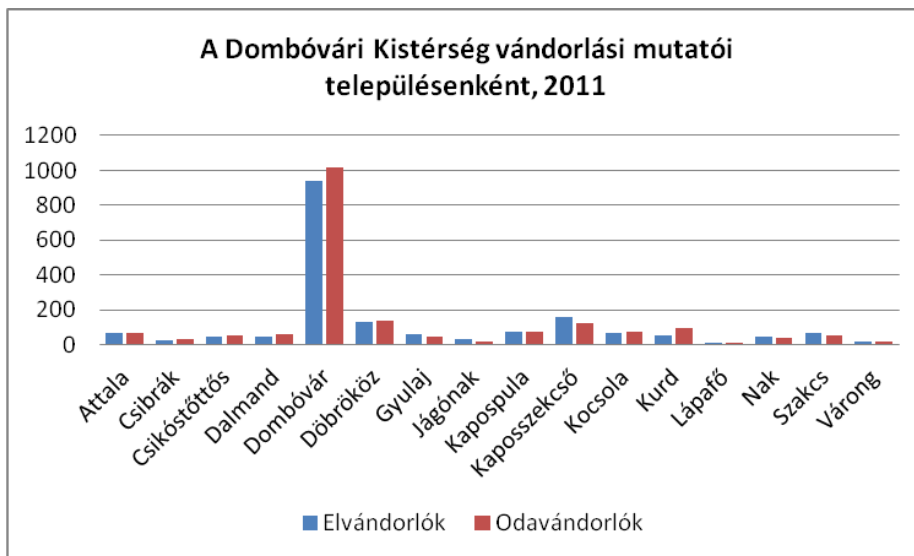
139	Hunyadi utcai csapadékvíz elvezető árkok burkolása, hidak rekonstrukciója	Kurd	150
140	Polgármesteri Hivatal épületének felújítása - belső felújítás	Kurd	50
141	Polgármesteri Hivatal épületének felújítása - külső felújítás	Kurd	50
142	Kisgépjármű beszerzése	Kurd	8
143	Kultúrház épületének további fejlesztése (parkettázás, kályhacsere) I. ütem	Lápfő	4.83
144	Kultúrház épületének további fejlesztése II. ütem	Lápfő	4,2
145	Játszótér kialakítása az óvoda mellett	Lápfő	20
146	Utcabútor kihelyezése	Lápfő	20
147	Buszmegálló felújítása	Lápfő	4
148	Polgármesteri Hivatal épületének külső és belső felújítása I. ütem	Lápfő	5,1
149	Polgármesteri Hivatal épületének külső és belső felújítása II. ütem	Lápfő	4,3
150	Temetői út felújítása	Lápfő	8
151	Ravatalozó felújítása I	Lápfő	10
152	Öltöző építése	Nak	20
153	Közpark bővítés, felújítás	Nak	30
154	Járda felújítás	Nak	15
155	Nak - Nosztány puszta összekötő út felújítása	Nak	50
156	Művelődési Ház felújítása	Szakcs	20
157	„Antik – udvar” Leromlott épületek, területek rendezése (épületek bontása, a még felhasználható régi építőanyagok előkészítése értékesítésre, értékesítés, a terület újra hasznosítása (gyógynövény stb.)	Szakcs	20
158	Szennyvíz	Szakcs	300
159	Kocsola – Szakcs bekötő út felújítás	Szakcs	20
160	Belterületi utak felújítása	Szakcs	20
161	Játszótér fejlesztése	Várong	4
162	Szabadtéri színpad lefedése	Várong	4
163	Fedett nézőtér kialakítása	Várong	5
164	Szennyvízelvezetés megoldása alternatív megoldással	Várong	150
165	Önkormányzati utak felújítása	Várong	20
166	Rendelő létrehozása		400
167	Orvosi rendelő akadálymentesítés (2016)		30
168	Akadálymentesítés- orvos, gyógyszertár, önkormányzat		10

7. FÜGGELÉK

1. számú melléklet⁸

2. melléklet

Forrás: KSH adatbázis, saját szerkesztés

⁸ A Nemzeti Fejlesztési Terv szerepe a dombóvári kistérség fejlődésében, Kistérségi esettanulmány

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

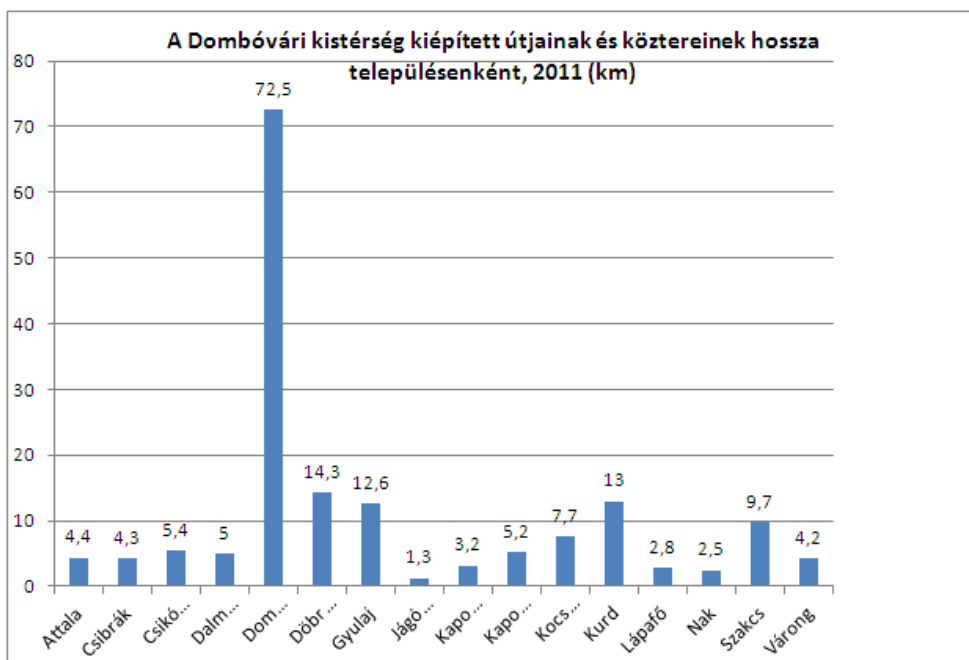
3. számú melléklet

Dombóvár megközelítése közösségi közlekedéssel ⁹		
Kiindulási pont	Dombóvárra indított távolsági buszjáratok száma munkanapokon	Dombóvárra indított távolsági buszjáratok száma munkaszüneti napon
Attala	19	5
Csibrák	10	5
Csikóstóttós	15	3
Dalmand	18	6
Döbrököz	24	8
Gyulaj	5	3
Jágónak	5	2
Kapospula	27	5
Kaposszekcső	28	8
Kocsola	16	10
Kurd	21	8
Lápafő	10	3
Nak	10	3
Szakcs	8	3
Várong	10	3

⁹ Forrás: Volán Hivatalos Autóbusz Menetrend (<http://www.menetrendek.hu/cgi-bin/menetrend/html.cgi>), saját szerkesztés

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

4. számú melléklet

Forrás:KSH adatbázis, saját szerkesztés

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

5. számú melléklet

Időszak	Terület - T-Star 2011 TA	Közüemi ivóvízvezeték- hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatornahálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)	Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)
2011.	Attala	371				210	
	Csibrák	142				102	
	Csikóstóttós	353				300	
	Dalmand	519				519	
	Dombóvár	7718	5369	1877	1781	7000	7000
	Döbrököz	858				619	
	Gyulaj	344				303	
	Jágónak	118				100	
	Kospupa	357	229			210	
	Kaposszekcső	559	430			641	
	Kocsola	515				475	
	Kurd	479	239			482	
	Lápfő	84				67	
	Nak	279				228	
	Szakcs	458				363	
Várong	87				66		

Forrás:KSH adatbázis, saját szerkesztés

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

6. számú melléklet

2011	Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Átmeneti segélyezésben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásában részesültek száma (fő)	Időskorúak járadékában részesítettek évi átlagos száma (fő)	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	Temetési segélyben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Ápolási díjban részesítettek évi átlagos száma (fő)	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (rendelkezésre állási támogatásban részesülők adatai nélkül) (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (fő)
Attala	57	18	29	2	84	7	8	9	21
Csibrák	44	38	27		41	9	2	1	23
Csikóstóttós	42	23	20		52	8	4	4	12
Dalmand	164	11	37		177	21	7	11	66
Dombóvár	1592	1241	246	6	1101	81	183	113	430
Döbrököz	183	28	82	5	261	23	6	10	90
Gyulaj	119	26	21	1	262		3	6	81
Jágónak	25	21	7	1	31	4	2		13

**A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2011	Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Átmeneti segélyezésben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásában részesültek száma (fő)	Időskorúak járadékában részesítettek évi átlagos száma (fő)	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	Temetési segélyben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Ápolási díjban részesítettek évi átlagos száma (fő)	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (rendelkezésre állási támogatásban részesülők adatai nélkül) (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (fő)
Kapospula	23	8	31		43	7	9	3	19
Kaposszekcső	67	55	22	1	79	11	6	3	19
Kocsola	190		24	2	241	9	19	14	108
Kurd	102	69	72	1	126	10	8	9	32
Lápafő	19	8	6		37	2	4		14
Nak	36	42	4		57	4		2	37
Szakcs	122	64	55	3	106	11	7	9	10
Várong	18	13	8		23	2	5	4	14

Forrás: KSH adatbázis, saját szerkesztés alapján